

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Denisa Chaloupecká

Právní úprava veterinární péče

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: Prof. JUDr. Milan Damohorský, DrSc.

Katedra: Katedra práva životního prostředí

Datum vypracování práce : 20.4.2020

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 163 091 znaků včetně mezer.

Denisa Chaloupecká

V Praze dne 20.4.2020

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucímu mé diplomové práce, prof. JUDr. Milanu Damohorskému, DrSc., za cenné rady a připomínky a odborné vedení při tvorbě mé diplomové práce.

Obsah

<u>Úvod</u>	1
<u>1. Historický vývoj veterinární péče</u>	3
<u>1.1. Starověk a středověk</u>	3
<u>1.2. Středověk a novověk</u>	5
<u>1.3. Moderní doba</u>	7
<u>1.3. Shrnutí</u>	7
<u>2. Mezinárodně právní úprava veterinární péče</u>	11
<u>2.1. Mezinárodní úmluvy Rady Evropy ve veterinárním sektoru</u>	11
<u>2.1.1. Evropská dohoda o ochraně zvířat při mezinárodní přepravě</u>	11
<u>2.1.2. Evropská dohoda o ochraně zvířat chovaných pro hospodářské účely</u>	12
<u>2.1.3. Evropská dohoda o ochraně jatečných zvířat</u>	13
<u>2.1.4. Evropská dohoda o ochraně zvířat v zájmovém chovu</u>	14
<u>2.1.5. Evropská dohoda o ochraně obratlovců používaných pro pokusné a jiné vědecké účely</u>	14
<u>2.2. Úmluvy pod záštitou jiných mezinárodních organizací</u>	14
<u>2.3. Specializované mezinárodní organizace</u>	16
<u>2.3.1. Světová organizace na ochranu zdraví zvířat (OIE)</u>	16
<u>2.3.2. Organizace pro výživu a zemědělství</u>	17
<u>2.4. Shrnutí</u>	18
<u>3. Právní úprava veterinární péče v Evropské unii</u>	19
<u>3.1. Historické okolnosti související s veterinární péčí</u>	19
<u>3.2. Prameny práva v oblasti veterinární péče</u>	21
<u>3.3. Komparace se slovenskou úpravou</u>	25
<u>3.3.1. Ochrana zvířat</u>	25
<u>3.3.2. Zvíře jako subjekt práva</u>	26
<u>3.3.3. Veterinární péče</u>	26
<u>3.3.4. Instituce</u>	26
<u>3.4. Shrnutí</u>	27
<u>4. Právní úprava veterinární péče v ČR</u>	28
<u>4.1. Pojem zvířete v ČR</u>	28
<u>4.2. Související právní předpisy ČR</u>	30

4.3.	<u>Státní správa v oblasti veterinární péče</u>	35
4.3.1.	Ministerstvo zemědělství	35
4.3.2.	Ministerstvo obrany a vnitra	36
4.3.3.	Obce	36
4.3.4.	Státní veterinární správa	36
4.3.5.	Ústav pro státní kontrolu veterinárních biopreparátů a léčiv	38
4.3.6.	Státní veterinární dozor	38
4.4.	<u>Welfare zvířat</u>	39
4.5.	<u>Shrnutí</u>	40
5.	<u>Veterinární péče – obsah pojmu</u>	42
5.1.	<u>Péče o zdraví zvířat</u>	42
5.2.	<u>Nákazy a jejich zdolávání</u>	47
5.2.1.	Africký mor prasat	49
5.2.1.1.	Stav nákazy ve světě	50
5.2.1.2.	Ochranná opatření před zavlečením	50
5.2.1.3.	Právní úprava	50
5.3.	<u>Ochrana ŽP před nepříznivými vlivy chovu zvířat</u>	52
5.4.	<u>Veterinární asanace</u>	57
5.5.	<u>Shrnutí</u>	60
	<u>Závěr</u>	62
	<u>Seznam použitých zdrojů</u>	67
	<u>Abstrakt</u>	72
	<u>Klíčová slova</u>	73
	<u>Název práce v anglickém jazyce</u>	74
	<u>Abstract</u>	74
	<u>Key words</u>	75

Úvod

Má diplomová práce se týká tématu právní úpravy veterinární péče. Pod tímto pojmem si mnozí představují pouze zdravotní péči o zvířata, ti více zasvěcení vědí, že to je jen velmi malou součástí daného tématu. Primárním cílem diplomové práce je komplexně přiblížit čtenářům veterinární péči jako pojem, jež v sobě ukrývá mnoho důležitých institutů, které prostupují řadou ostatních právních odvětví. Pokusím se podat co možná nejucelenější přehled a uvedení všech základních otázek a institutů.

Diplomová práce je koncepčně rozdělena do 5 kapitol, které se pak dále dělí na několik podkapitol. Pro lepší pochopení a orientaci začíná tato práce historickým přehledem, který je rozdělen do 3 hlavních časových období. Historický nástin je důležitý pro pochopení vývoje důležitých otázek ohledně veterinární péče a umožní nám i lepší orientaci v současném pojetí.

Druhá kapitola se zaměřuje na mezinárodně právní úpravu veterinární péče. Tu si přiblížíme z hlediska platných mezinárodních úmluv uzavřených na poli mezinárodních organizací. Také uvedu jedny ze specializovaných organizací. Vyhneme se ovšem obecným otázkám mezinárodního práva, jako institucím, které zde působí, a jejichž úloha v oblasti veterinární péče je spíše okrajová.

Evropskou úpravou se pak zabývá kapitola třetí. Zde začneme historickými souvislostmi, jelikož z nich v mnohém vychází i naše právní tvorba. Nebudou opomenuty ani evropské prameny práva. V rámci této kapitoly se zaměřím i na komparaci naší právní úpravy se slovenskou. Zejména co se týče koncepce primárního pramene a to veterinárního zákona obou zemí.

Chápání zvířete se v posledních letech razantně změnilo, naštěstí, ku jejich prospěchu. Díky vědeckým poznatkům a snahou aktivistů a organizací na ochranu zvířat jsme se posunuli k humánnějšímu přístupu, a i v naší zemi se již pár let těšíme z této změny. Nejen toto však je součástí kapitoly čtvrté. Také je zde podán základní výčet právních předpisů, které souvisí s veterinární péčí. Dále nesmíme opomenout fungování státních orgánů, jež hrají roli při uplatňování pravidel a další činnosti související s tématem.

Jak již bylo zmíněno na začátku, ne každý si pod pojmem veterinární péče představuje její skutečnou podobu a všechny okruhy, kterých se týká. S tím nám pomůže kapitola pátá. V té se zaměřím na přiblížení onoho základního pojmu, tedy veterinární péče, tak, jak jej nalezneme v základním právním předpisu, tedy zákoně o veterinární péči. V rámci toho bych v každé podkapitole přiblížila jednotlivé části, ze kterých se veterinární péče skládá, a to péči o zdraví zvířat, jeho ochranu a předcházení vzniku a šíření nález, problematiku zdravotní nezávadnosti živočišných produktů a krmiv, ochranu území před zavlečením nález, ochranu ŽP před nepříznivými vlivy chovu zvířat, výrobou a zpracováním živočišných produktů, veterinární asanaci a konečně dozor nad dodržováním povinností z těchto vyplývajících.

Diplomová práce vychází z právního stavu dosaženého ke dni 20.4.2020 a byla zčásti psána a dokončována v době vyhlášeného stavu nouze v ČR, kdy došlo k uzavření vysokých škol a knihoven, což zapříčinilo nedostupnost knižní odborné literatury.

Historický vývoj veterinární péče

V rámci této kapitoly se zaměřím na stručný popis historického vývoje veterinární péče a s ní související právní úpravu od pravěku až po současnost. Pokusím se stručně přiblížit okolnosti doby, kdy byly dané právní normy vytvářeny a za jakých okolností.

1.1. Starověk a středověk

Zvířata hrála již od nepaměti pro lidstvo jednu z nejdůležitějších rolí. V prvních fázích, kdy byl člověk sběračem a lovcem, byl vztah s určitými zvířaty založen především na úctě a strachu člověka. V této době pro člověka zvíře plnilo primárně zdroj obživy. Některá zvířata byla uctívána a člověk nebyl vládcem nad zvířaty, spíše naopak.¹

Jakmile však člověk dosáhl větší rozumové vyspělosti, začal si uvědomovat, že je mnohem bezpečnější a jistější, pokud zůstane na jednom místě, díky rozvoji komunikace přešel k organizovanému lovu, a tak se pomalu vytratil kočovný život a na rozkvětu byl život usedlý, kdy se člověk snažil z části si přírodu podmaňovat a přizpůsobovat se podmínkám daného území. V rámci tohoto posunu si člověk začal domestikovat určité typy zvířat, která mu již nesloužila jen k obživě či zdroje z nich k ošacení, ale měla být nápomocná k různým činnostem, například při lovu, hospodářství či ochraně majetku. A tak lidé začali žít společně se zvířaty, která si na blízkost člověka a jeho styl života zvykla.

S tím se však pojilo do značné míry i uvědomování si odpovědnosti za zvíře a důležitosti větších znalostí ohledně péče, která je potřebná, aby nedocházelo k úmrtím či nemocem zvířat. V začátcích šlo zejména o svépomocné a empirické léčebné postupy. S postupem času se pak prolínala zdravotní problematika zvířat se zdravotní péčí o lidi, nejen kvůli podobnosti anatomické, ale jelikož řada onemocnění měla souvislost se vzájemným soužitím, kdy jsou zvířata nositelem určitých onemocnění, která se mohou přenést na člověka (tzv. zoonózy)².

¹ MÜLLEROVÁ, Hana a Vojtěch STEJSKAL. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013.

² HAVLIŠ, Milan a Milan MALENA. *Veterinární péče v českých zemích*. Brno: Státní veterinární správa ve spolupráci s Veterinární a farmaceutickou univerzitou, 2011. ISBN 978-80-7305-589-9, s. 10

První zmínky o soužití člověka a zvířete z oblasti práva, zejména co se týče náhrady škody (tresty za poškození hospodářského zvířete např. zlomení rohu), nalezneme v předpisech z doby panování Lipit-Išatra.³ Úpravu etických pravidel chování ke zvěři, ale dokonce i léčebných postupů, nalezneme již ve starověké Mezopotámii, a to zejména v zákonech krále Chammurapiho, které mimo jiné upravovaly i odměňování či tresty pro zvěrolékaře, kteří se sdružovali v ceších. V tomto období se také zčásti opouští léčení svépomocí, ale objevuje se řada jedinců jako ranhojičů a lékařů zvěře. Léčebné postupy byly provázeny s magií a různými rituály a pověrami.

Takto to bylo i v antickém Řecku i starém Egyptě, kde byla právní úprava silně ovlivněna náboženstvím, kdy byli i bozi vyobrazováni se zvířecí podobou a s tím byl spojen i zákaz takové zvěře zabíjet (pokud nešlo o rituály), ovšem tím nezískala titul právního subjektu, šlo spíše o jakýsi náboženský symbol.⁴ Veliké bylo, jako ve většině právních odvětví, přispění Říma svými do detailu propracovanými právními normami, ač zpočátku též do značné míry ovlivněnými náboženstvím, které přetrvávají ve svých základech do dnešních dní. Zde tedy také nalezneme mnoho ustanovení, zejména co se týče zemědělství, hospodářských zvířat a jejich léčby.⁵ Nemůžeme však opomenout značný posun v oblasti odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem, kdy namísto dlouho užívané teorie odplaty tzv. *lex talionis*, přinesli Římané novou názorovou ideu tzv. *noxální odpovědnost*. Ta spočívala v chápání zvířete nikoli jako subjektu v právním slova smyslu, které by mohlo být nositelem oné odpovědnosti, nýbrž určovala jako zodpovědného vlastníka zvířete. Zprostit odpovědnosti se ovšem majitel mohl vzdáním se zvířete.

³ SOVJAK, Richard a Lukáš JEBAVÝ. *Základy pohody zvířat*. V Praze: Česká zemědělská univerzita, 2014. ISBN 978-80-213-2519-7., s. 13.

⁴ ČERNÝ, David. *Práva zvířat: filozoficko-právní perspektiva*. Praha: Středisko společných činností AV ČR, 2016. ISBN 978-80-200-2596-8, s. 29.

⁵ HAVLIŠ, Milan a Milan MALENA. *Veterinární péče v českých zemích*. Brno: Státní veterinární správa ve spolupráci s Veterinární a farmaceutickou univerzitou, 2011. ISBN 978-80-7305-589-9, s. 14-15.

1.2. Středověk a novověk

Období středověku, z hlediska zdravotní péče, bylo velmi ovlivněno náboženstvím, zejména křesťanstvím, které se bránilo určitým lékařským postupům, a jako neúčinnější formu léčení uznávalo molitby a pokání. Vývoj byl v tomto období částečně pozastaven, nejen z hlediska medicínského, ale i právního, kdy právní myšlenky Říma byly „oslabeny“ názory barbarských kmenů, můžeme se zde ovšem setkat například s rozvojem etických pravidel ohledně chování ke zvířatům. Stále se o zdraví zvířat starali ranhojiči, či se tomuto věnovali kováři, hospodáři nebo pasáci ovcí, zkrátka lidé, jejichž povolání zahrnovalo práci se zvířaty a s tím spojenou péči o ně. Jelikož se jim nedostávalo náležitého vzdělání z důvodu nižšího společenského postavení, spočívala léčba v předávání zkušeností z generace na generaci. Ve 13. století došlo částečně k převratu ve vnímání zvířat, která byla do té doby brána jako „nečistá“, a světlo světa tak spatřilo několik knih a spisů týkajících se léčby zvířat. Toto období je také známé svými soudními procesy především z oblasti Francie, ale i Itálie či Řecka, které dělíme jak na církevní, tak na světské, kde vystupují zvířata jako jedna ze stran řízení. Nejen že s nimi bylo zacházeno jako kdyby šlo o člověka, zvíře mělo ale i svého právního zástupce, někdy i bylo dokonce ošaceno jako člověk. Většina z kauz byla z důvodu smrti či ublížení na zdraví způsobeném zvířetem, kdy byl jako trest použit trest smrti. Tím se většinou zabývaly procesy světské, ty církevní povětšinou řešily spory se škůdci, například s krysami apod. Ovšem, i jako u lidí, se zde posuzovala otázka subjektivní stránky trestného činu a v případě, že se neprokázalo přímé zavinění, bylo zvíře ušetřeno. Uveďme si příklad rodinky prasat z Francie, kdy došlo k zabití a částečnému sežrání pětiletého chlapce. Matka – prasnice byla odsouzena k trestu smrti, jelikož bylo zjevné, že nejvíce podílela na tomto činu, kdy byla téměř při něm přistižena, ovšem o jejích dětech se to nepodařilo prokázat a tak jim byla udělena milost a jejich majitel byl vyzván k zaplacení kauce. Ač je to jistý paradox, jelikož ve většině oblastí života je toto období pojeno s rozkvětem, i co se týká veterinární léčby, zvířatům se nejhůře žilo v období raného novověku. Ta se setkávala s týráním a byla vnímána

pouze jako nemyslíci nástroje nepocitující bolest, bylo ovšem jen otázkou času, kdy se zákonodárci začnou zabývat jejich ochranou.⁶

Veterinární lékařství šlo ruku v ruce s humánní medicínou, tedy spíše jako její součást, až do druhé poloviny 18. století se vznikem prvních zvěrolékařských škol, kdy se začalo pomalu osamostatňovat, ovšem na našem území vzniká první a dosud jediná samostatná vysoká škola soustřeďující se na zvěrolékařství, nyní s názvem Veterinární a farmaceutická univerzita Brno, až roku 1918. Generální zdravotní řád pro Království české z roku 1753 sice založil především systém zdravotnictví, ovšem objevují se zde i ustanovení vztahující se na problematiku hospodářských zvířat, zejména s ohledem na epidemii skotu, která zasáhla Evropu začátkem 18. století. Vznik škol i větší zájem o vzdělanost a erudovanost na poli zvěrolékařství klademe „za vinu“ zejména výše uvedené epidemii z počátku 18. století, kdy se znovu objevil mor skotu, nyní ovšem v největší míře, který zahubil stovky milionů zvířat, a tak byla potřeba tuto devastující situaci náležitě řešit. Důvodem byl zejména hladomor, který Evropu v důsledku moru skotu zasáhl, nejen kvůli úbytku živočišných produktů, ale také v obdělávání půdy ubyla tažná síla zvířat, která byla v tehdejší době nepostradatelná. S morem skotu lidstvo bojovalo od nepaměti, k úplnému vymýcení této nákazy však došlo až roku 2010.⁷ V následujících letech došlo k rozmachu vydávání publikací zaměřených na problematiku nejen zdravotní péče o zvířata, ale i odborných literatur v odvětví hospodářství. Toto období je také charakteristické snahami o opuštění tradičních léčebných postupů založených na mýtech a pověrách. Také se setkáme s větším zájmem o kontrolu a dozor nad živočišnými výrobky, zejména v místech, kde se potraviny zpracovávaly (jatká) či kde se s nimi manipulovalo (tržiště). Roku 1855 spatřil světlo světa na našem území první předpis proti týrání zvířat, o rok dříve vydaný výnos upravoval sankce v případě týrání, a to dokonce i vazbu na 14 dní. K tomu však bylo

⁶ ČERNÝ, David. *Práva zvířat: filozoficko-právní perspektiva*. Praha: Středisko společných činností AV ČR, 2016. ISBN 978-80-200-2596-8, s. 34-38.

⁷ Veterinární a farmaceutická univerzita Brno. *Boj s morem skotu skončil* [online]. [cit. 2019-02-18]. Dostupné z: <http://www.vfu.cz/media-verejnost/informace-pro-media/tz/2011-12-16-boj-s-morem-skotu-skoncil.html>

potřeba, aby se tak dělo veřejně a pobuřující formou, což se pár let na to snažil odstranit nový právní předpis.⁸

1.3. Moderní doba

Přelomem 19. a 20. století se právní úprava zaměřila i na další aspekty, které neodmyslitelně patří k veterinární péči, a to na likvidaci uhynulých zvířat, s tím spojené zakládání prvních kafilérii. Neznamená to však, že by až do této doby nebyla tato problematika řešena, ve 13. století se objevilo nové povolání pohodných, kteří kromě odchytu zatoulaných psů, čištění veřejných kanalizací, vynalézání léčebných mastí a starání se o některé zdravotní problémy, se také zabývali nakládáním s ostatky zvěře. V té době ovšem toto povolání nepřinášelo moc velký obdiv a přízeň, tito lidé byli sociálně vylučováni a bráni spíše za někoho „nečistého“.⁹ Dále mezi 15. – 18. století se setkáváme s pravidlem, že pokud došlo k úhynu zvířete, musí se okamžitě stáhnout a kůže má být předána vrchnosti.¹⁰ Až v druhé polovině 19. století se stalo pohodnictví koncesovanou živností a rozmohla se jeho právní úprava.

Na konci 19. století se také vydávalo mnoho právních předpisů upravujících problematiku nálezů zvířat či aspekty výroby a prodeje výrobků živočišného původu, také se zavedl institut kontroly dovážených zvířat či produktů z nich, novely těchto zákonů pak proběhly začátkem 20. století a přinesly účinnější opatření proti nálezům a prevenci před nimi. Zde je potřeba zmínit především zákon o zamezení a potlačení nakažlivých nemocí zvířecích z roku 1909, který byl v Čechách platný až do roku 1950. V druhé polovině 19. století, v době průmyslové revoluce, se mnozí lidé stěhovali z venkova do měst. S tím byla samozřejmě spojena větší potřeba surovin a tak začalo být zemědělství korigováno ze strany státní správy ve formě nařízení, vyhlášek či zákonů. Také činnost zvěrolékařů byla regulována právními předpisy, nehledě na to,

⁸ SOVJAK, Richard a Lukáš JEBAVÝ. *Základy pohody zvířat*. V Praze: Česká zemědělská univerzita, 2014. ISBN 978-80-213-2519-7., s. 13.

⁹ HAVLIŠ, Milan a Milan MALENA. *Veterinární péče v českých zemích*. Brno: Státní veterinární správa ve spolupráci s Veterinární a farmaceutickou univerzitou, 2011. ISBN 978-80-7305-589-9, s. 17.

¹⁰ MÜLLEROVÁ, Hana a Vojtěch STEJSKAL. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013. Společnost (Academia). ISBN 978-80-200-2317-9, s. 281.

zda to byli „soukromníci“ či státní zvěrolékaři, a jejich činnost se rozrostla například o sledování nálezů či hygienickou kontrolu potravin.

Tyto právní úpravy přetrvaly i po zániku Rakousko-Uherska a zachovaly se i po vytvoření samostatného Československa, kdy jsme recipovali většinu právních předpisů. Po první světové válce ovšem bylo na místě začít řešit otázky nápravy stavu zvířat, která byla samozřejmě válkou velmi ovlivněna po zdravotní stránce. Také docházelo k nekontrolovatelným přechodům zvířat a tak došlo opět k jejich nálezům a úhynům. Zejména se rozmohla epizootie¹¹ slintavky a kulhavky. Ovšem právní úprava z dob Rakouska-Uherska zůstávala v platnosti a byla jen aktualizována některými výnosy či pokyny Ministerstva zemědělství. Jak již bylo výše zmíněno, roku 1918 byla založena zákonem o zřízení československé státní Vysoké školy zvěrolékařské v Brně první samostatná univerzita zvěrolékařská. V roce 1920 také vznikla jako samostatná stavovská organizace Komora veterinárních lékařů v Československé republice. Na úseku veterinární hygieny se můžeme setkat v roce 1934 s řadou nařízení upravující například výrobu mléka a mléčných výrobků.

V průběhu 2. světové války se vývoj legislativy značně posunul, byť jsme se nacházeli v době nesvobody. Došlo k úpravě zákona o zamezení a potlačení nakažlivých nemocí zvířecích z roku 1909, byly vydány předpisy, které tento zákon doplňovaly a snažily se přizpůsobit podmínkám té doby. Dále byla vydána řada nařízení, která upravovala podmínky porážek a posuzování potravin živočišného původu, jejichž kontrolu vykonávali veterináři. Také bylo vydáno vládní nařízení o ochraně zvířat proti týrání, jež bylo několikrát novelizováno, a řadilo se v té době k nejpřísnějším zákonům zabývajícím se danou problematikou a bylo natolik kvalitně zpracované jak po právní, ale i lékařské stránce, že nám vydrželo bezmála 40 let.¹² Za zmínku stojí i vládní nařízení z roku 1943, která se zabývala odškodněním za úhyn zvířat, např. následkem povinného očkování, a také zavedla nálezovou pokladnu, která poskytovala příspěvky a odškodnění.

Po druhé světové válce v důsledku politických změn a nově nastoleného režimu došlo k zestátnění veterinární služby, tak jako u mnoho jiných oborů, soukromá

¹¹ epizootie = hromadná nákaza zvířat na větším území (kraj či celý stát) v určité časové období

¹² SOVJAK, Richard a Lukáš JEBAVÝ. *Základy pohody zvířat*. V Praze: Česká zemědělská univerzita, 2014. ISBN 978-80-213-2519-7.,s.15.

veterinární činnost byla vyloučena a veškeré úkoly byly delegovány do působnosti ministerstva zemědělství. Řešeny byly zejména problémy s nákazami, které se opět po válce značně rozmohly. Také v oblasti plemenitby došlo ke změně, kdy se z přirozené plemenitby přešlo na umělou. Otázky prevence, léčení, vydávání opatření a kontrolu nad jejich dodržováním od roku 1950 na základě zákona o zdokonalení živočišné výroby zastávala jednotná státní veterinární služba, jejíž činnost byla upravena také vládním nařízením o organizaci veterinární služby. Z důvodu alarmujícího počtu nakažených a uhynulých zvířat v důsledku například slintavky, tuberkulózy či kulhavky, došlo k zavedení tzv. ozdravných programů, které měly plnit úlohu preventivní a ozdravující, jejichž kontrolu měly na starost nálezové komise. Právně byly upraveny především v opatřeních a směrnicích ministerstev zemědělství či zdravotnictví a také v metodických pokynech. Přelomem bylo vydání zákona o veterinární péči roku 1961, který komplexně uchopil problematiku veterinární péče a zahrnul k obecným náležitostem také otázky plemenitby, přepravy, životního prostředí aj.¹³ V průběhu dalších let docházelo k modernizaci a značným posunům na poli veterinární péče a souvisejících náležitostí, což bylo důvodem přijetí zákona o veterinární péči a o působnosti orgánů veterinární péče České republiky z roku 1987. Po pádu komunistického režimu došlo k privatizaci zemědělských družstev, a také léčbu a prevenci převzali do rukou soukromí zvěrolékaři. Nadále však bylo potřeba udržovat na příznivé úrovni nálezovou situaci a snažit se ji ještě více eliminovat, jelikož byť i v menší míře, se nákazy mezi zvířaty nepodařilo definitivně a úplně vymýtit. Došlo také k různým novelám a byl vydán např. první zákon na ochranu zvířat proti týrání. Zmínila bych i řadu vyhlášek – stanovující nebezpečné druhy zvířat, či na ochranu zvířat při přemísťování na jatka a jejich působení na jatkách.¹⁴ A konečně v roce 1999 přichází v účinnosti zákon č. 166/1999 Sb. o veterinární péči, který platí, ač s mnohými novelami, do dnešních dní.

¹³ HAVLIŠ, Milan a Milan MALENA. *Veterinární péče v českých zemích*. Brno: Státní veterinární správa ve spolupráci s Veterinární a farmaceutickou univerzitou, 2011. ISBN 978-80-7305-589-9, s. 68.

¹⁴ SOVJAK, Richard a Lukáš JEBAVÝ. *Základy pohody zvířat*. V Praze: Česká zemědělská univerzita, 2014. ISBN 978-80-213-2519-7. s.16.

1.4. Shrnutí

Vývoj v oblasti veterinární péče byl v začátcích velmi pomalý, a co se týče právní úpravy, nalezneme zde jen opravdu málo ustanovení. De facto až do přelomu 19. a 20. století přetrvávají názory, jež jsme naštěstí v našich dobách již opustili. To se týká zejména způsobu zacházení se zvířaty, kdy v dřívějších dobách bylo nemyslitelné, aby měla právní ochranu s ohledem na svou osobnost a schopnost cítit bolest. Také zdravotní péče byla značně nesjednocena a dlouhou dobu řešena jako součást té lidské. Ovšem o léčbu zvířat se lidé zajímali již od počátků, kdy si začali zvířata domestikovat. Značně pak bylo chápání v oblasti zvířat ovlivněné náboženstvím.

Největší pozornosti se naopak těšily oblasti řešení nálezů či náhrad škod způsobených zvířaty. Lidstvo primárně totiž hájilo své potřeby a majetek. Prioritou bylo, zejména pak s příchodem technických vymožeností, vlastnit co nejvíce kusů zvířete, což se v případě vzniku nálezů nedařilo. Samozřejmě při chovu zvířat občas dochází ke škodám jak na majetku, tak bohužel i zdraví. Tato problematika se tak řadila mezi ty primární a její právní úpravou se zabývala většina předpisů.

Až v nynějších dobách, po dlouhém vývoji, jsme došli k uvědomění, že vše souvisí se vším. O zvířata musí být postaráno jak po psychické, tak fyzické stránce, a opomenuty nemohou být ani oblasti související, jako mezinárodní přeprava, asanace, potravinové právo apod. Samozřejmě, ne všechny požadavky korespondují se systémem velkochovů, a tak se některé nároky upozadují na úkor zdravotního stavu zvířat a s tím i souvisejícím stavem životního prostředí.

Mezinárodně právní úprava veterinární péče

Důvodů ke spolupráci a vytváření pravidel na poli mezinárodního práva je celá řada. Předně to je potřeba součinnosti z důvodu řešení globálních problémů, které se týkají nás všech. Mezi ně patří zejména globální oteplování, zvyšování hladiny oceánu, tenčení vrstvy ozónu, změna klimatu a také značné zvyšování populace. Dalším z důvodů je také potřeba ochrany zdraví jak zvířat obecně, tak v rámci mezinárodního obchodu, a s tím související ochrana lidského zdraví v oblasti bezpečnosti potravin apod. Mezinárodní právo se dělí na hard law, které je ze strany členských států závazné, a soft law. Dohody, které jsou v rámci toho uzavírány, jsou buď regionální, kdy jsou uzavřeny mezi sousedícími státy apod., anebo dohody, které jsou pod záštitou některé z mezinárodních organizací, nejčastěji Rady Evropy, WTO či OSN.

2.1. Mezinárodní úmluvy Rady Evropy ve veterinárním sektoru

Jednou z předních mezinárodních organizací je Rada Evropy. Jak z názvu vyplývá, jedná se instituci působící v rámci evropského kontinentu, kdy jejími členy je celkem 47 evropských států. Primárním cílem je ochrana lidských práv a demokracie. Ovšem funguje i na poli životního prostředí či ochrany zvířat. Následující řádky se budou věnovat jednotlivým úmluvám přijatým Radou Evropy a ve zkratce si je představíme. I když zde nefungují žádné mechanismy, které by zajistily dodržování podmínek ze stran států, či alespoň dohlížely na dodržování, dávají dohody právní rámec pro tvorbu právních norem EU a činí je tak zprostředkovaně právně závaznými formou směrnic, nařízení či závazných rozhodnutí.¹⁵

2.1.1. Evropská dohoda o ochraně zvířat při mezinárodním přepravě

Evropská dohoda o ochraně zvířat při mezinárodní přepravě přijatá roku 1968, revidovaná v roce 2003, je v oblasti ochrany zvířat nejstarší dohodou, kterou Rada Evropy přijala. K ní byly vytvořeny ještě nezávazná doporučení řešící určité jednotlivé typy situací. Je na daném státu, zda je do určeného data odmítne, v opačném případě

¹⁵ MÜLLEROVÁ, Hana a Vojtěch STEJSKAL. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013. Společnost (Academia). ISBN 978-80-200-2317-9, s. 160.

jsou považována za přijatá. Hlavním cílem dohody je především určení podmínek pro zacházení se zvířaty při mezinárodní přepravě. Tou se rozumí přeprava z jednoho státu do druhého, nepočítají se sem ovšem převozy v rámci členských států EU, anebo pokud jsou kratší jak 50km. Primárně lpí na dodržení pohody zvířat, přednostním odbavení zásilek se zvířaty apod. Definuje nám také osobu odpovědnou za přepravu, což je ten, kdo se primárně podílí na stanovení podmínek přepravy a plánování cesty, a osobu odpovědnou za pohodu zvířat, což je osoba, která přepravu fakticky provádí a přichází se zvířetem do kontaktu. Určuje minimální standardy, jak by měl vypadat přepravní box, slovy dohody „kontejner“, kdy je zvíře způsobilé k přepravě, na co je třeba dbát při plánování přepravy apod. Co se týče EU, ta ji přijala a převzala závazky z ní plynoucí do unijního práva ve formě nařízení.¹⁶ To stanoví, mimo jiné, že se aplikuje pouze na přepravu, která se uskutečňuje v rámci hospodářské činnosti, což by si ale mnozí mohli vykládat spíše restriktivně a neposkytnout dostatečnou péči o zvířata během přepravy, kterou nám nařízení ukládá. To se také stalo v případě převozu psů z útulku a psů toulavých z Maďarska do Německa pod záštitou německého spolku na ochranu zvířat, kdy jim bylo uložena povinnost ohlašovací a podrobit se veterinárním kontrolám. Spolek to ale odmítl s tím, že jeho činnost není hospodářská, jelikož tak nečiní za účelem dosažení zisku. Tak došlo k podání předběžné otázky Evropskému soudnímu dvoru, jež rozhodl o nutnosti vykládat pojem spíše extenzivně zejména s ohledem na potřebnost uplatňování pravidel a podmínek, jež nařízení obsahuje.¹⁷

2.1.2. Evropská dohoda o ochraně zvířat chovaných pro hospodářské účely

Evropská dohoda o ochraně zvířat chovaných pro hospodářské účely se zabývá podmínkami chovu zvířat, jež lidé vlastní za hospodářským účelem, tedy pro výrobu jídla či jiných živočišných produktů. Uplatňuje se zejména v rámci tzv. „intenzivních chovů“, které byly poslední desetiletí vytvářeny. Jde o ty podniky, kde se využívá ke starání o zvířata spíše technických zařízení. Dohoda klade důraz zejména na způsob, jakým jsou zvířata chována, tedy jaké dostávají krmivo, jak má vypadat jejich místo k odpočinku, nebo jak má probíhat jejich ošetřování. To vše samozřejmě musí být

¹⁶ Evropská dohoda o ochraně zvířat při mezinárodní přepravě. Dostupné z : http://eagri.cz/public/web/file/1821/Tr_193_1_.pdf

¹⁷ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie (čtvrtého senátu) ze dne 3.12.2015, č.j. C-301/14.

uzpůsobeno konkrétnímu druhu zvířete, jinak se totiž bude zacházet se slepicí a jinak zase s krávou, nesmí být opomenut ani jejich věk či úroveň jejich schopnosti přizpůsobení. Jako tomu je u mezinárodní přepravy, i zde se setkáváme s řadou doporučení. Ty vypracovává Stálý výbor, který byl, nejen z tohoto důvodu, zřízen, má také pomáhat státům při uplatňování závazků. Členy jsou pak zástupci jednotlivých stran dohody.¹⁸

2.1.3. Evropská dohoda o ochraně jatečných zvířat

Evropská dohoda o ochraně jatečných zvířat je také velmi důležitou dohodou. V dnešním světě, kdy k porážkám zvířat dochází každou sekundu, je potřeba upravit také podmínky jejich vykonávání. Je zde totiž široká škála možností, jak by mohla zvířata při neodborném či lhostejném přístupu trpět. Z toho důvodu nám dohoda stanoví podmínky jak s určitými druhy zvířat (prasaty, přežvýkavci, lichokopytníky, drůbeží a králíky) zacházet od přijetí na jatka, během jejich čekání na porážku, jak je znehybňovat, omračovat a utrácet. Také jaké nástroje a techniky k tomu mohou být použity. Pro příklad při vykládce použití rampy či lávky, limity pro použití elektrických výbojů. Jde tedy o zajištění, aby žádné zvíře nebylo vystaveno zbytečnému utrpení jak po fyzické tak psychické stránce.¹⁹ Ovšem dohoda upravuje opravdu krajní prostředky, jak by mohlo být se zvířaty zacházeno. Neznamená to tedy, že by byla zbavena všeho utrpení. Nehledě na psychickou stránku, kdy je například prokázáno, že krávy jsou silně citově založeny, podobně jako lidé, tak i po fyzické stránce tu stále je dost možností, jak je jim ubližováno.

2.1.4. Evropská dohoda o ochraně zvířat v zájmovém chovu

Evropská dohoda o ochraně zvířat v zájmovém chovu ukládá základní pravidla při zacházení se zvířaty, které lidé vlastní pro jejich potěšení jako mazlíčky, kdy s nimi zvířata sdílí společnou domácnost. Při chování těchto zvířat se musí brát v potaz, že je u některých druhů třeba výcviku, také je zapotřebí, aby jim byla poskytnuta vhodná

¹⁸ Evropská dohoda o ochraně zvířat chovaných pro hospodářské účely. Dostupné z : http://eagri.cz/public/web/file/1434/HZ_087_1_.pdf

¹⁹ Evropská dohoda o ochraně jatečných zvířat. [online]. [cit. 2020-04-05] Dostupné z : http://eagri.cz/public/web/file/1785/Por_102_1_.pdf

zdravotní péče, zakazuje určitě chirurgické zákroky, s tím souvisí i jejich šetrné usmrcení pouze ve stanovených případech apod. Přímou stanoví zákaz působit jim bolest, anebo je opustit. Klade důraz na zajištění jejich spokojeného života formou stanovení odpovědnosti každého, kdo má zvíře v držbě. Obsahuje také věkové omezení při prodeji, kdy se nesmí tak učinit ve prospěch osoby mladší 16 let. Definiuje nám útulky či toulavá zvířata, také co si představit pod pojmem obchodu s nimi, že musí jít o významné množství a subjekt to činí za účelem dosažení zisku. Otázky související s obchodem s těmito zvířaty či podmínky, za kterých se mohou konat různé soutěže zvířat, dohoda upravuje. Také se zabývá podmínkami pro útulky či zverimexy. Státy, které ji přijaly, se snaží různými způsoby dostat principům dohody.²⁰

2.1.5. Evropská dohoda o ochraně obratlovců používaných pro pokusné a jiné vědecké účely

V neposlední řadě tu máme Evropskou dohodu o ochraně obratlovců používaných pro pokusné a jiné vědecké účely, jež se zabývá podmínkami, za kterých může docházet k pokusům, zejména pak požadavek na krajnost použití zvířat při pokusech. Vždy je potřeba řádně posoudit, jestli není možné jinak k požadovanému výsledku dojít. Také samozřejmě stanoví jak s pokusnými zvířaty zacházet, aby byla co nejvíce ušetřena od bolesti a duševnímu trýznění.²¹

2.2. Úmluvy pod záštitou ostatních mezinárodních organizací

Dohoda o uplatňování sanitárních a fyto-sanitárních opatření vytvořená na půdě WTO ve své podstatě doplňuje Dohodu o zemědělství. Její hlavní náplní je koordinace a určení pravidel při přijímání právních norem v oblasti sanitární a fyto-sanitární jednotlivých států. Nejprve bychom si měli vymezit dané pojmy. Sanitární, tedy prostředky k ochraně zdraví zvířat a lidí, a fyto-sanitární, což jsou opatření k ochraně rostlin. Daná dohoda nám má především usnadnit obchodování s danými komoditami. Zejména se snaží o to, aby nedocházelo k diskriminaci ze stran států.

²⁰ Evropská dohoda o ochraně zvířat v zájmovém chovu. [online]. [cit. 2020-04-05] Dostupné z : http://eagri.cz/public/web/file/1795/ZCH_125_1_.pdf

²¹ Evropská dohoda o ochraně obratlovců používaných pro pokusné a jiné vědecké účely. [online]. [cit. 2020-04-05] Dostupné z : http://eagri.cz/public/web/file/1801/ZCH_Usn_chovVZZ_1_.pdf

K tomu může docházet zejména ve snaze ochránit domácí produkt před zahraničním. Při přijímání předpisů mají státy samozřejmě právo na uplatňování přísnějších pravidel, minimálně ale musí brát v potaz současné vědecké poznatky a dle toho jednat, čímž není, v případě nedostatečných poznatků, dotčena zásada předběžné opatrnosti. Dále se musí brát v potaz místní podmínky specifické pro dané území, kdy rozvojovým zemím je zpravidla poskytnuta delší lhůta pro zavedení opatření. Také se apeluje na státy, aby braly v potaz standardy mezinárodního práva, například v rámci Organizace OSN pro výživu a zemědělství, Codex alimentarius, jež obsahuje pravidla potravinového práva. Státy musí také dodržovat zásadu vzájemného uznávání, ve zkratce povinnosti akceptovat sanitární a fytosanitární normy jiného státu, s čímž se ovšem musí uplatňovat i zásada transparentnosti, kdy je potřeba, aby v případě změny těchto norem státy náležitým způsobem změnu ohlásily.²²

Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy fauny a flory neboli CITES, je jednou z dohod, jež spadají pod OSN. Jak je z názvu zřejmé, zabývá se podmínkami obchodu s chráněnými druhy. Spadá sem i uplatňování podmínek při mezinárodní přepravě a nakládání s nimi v rámci obchodní činnosti. Asi nejznámějším pravidlem je požadavek na obstarání si povolení ke každému jednotlivému zvířeti či rostlině, se kterými se obchoduje a dováží se, například exotické druhy ptáků, určité druhy sov, divoké kočkovité šelmy apod. V přílohách pak nalezneme jmenný seznam druhů, kterých se to týká. Evropská unie vytvořila ovšem přísnější pravidla, jež nalezneme v nařízení Rady č. 338/97 o ochraně volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin rozšířila seznam druhů.²³

Právní úprava **Všeobecné úmluvy o clech a obchodu (GATT)** nám zakazuje diskriminaci, pokud jde o výrobky srovnatelné. To je samozřejmě vhodné pravidlo, co se týče zboží, ovšem v případě obchodu se zvířaty a živočišnými produkty to je nepatřičné. Hlavním důvodem je maření snahy států o zkvalitnění životních podmínek

²² DAMOHORSKÝ, Milan, HANA MÜLLEROVÁ, MARTIN SMOLEK a TEREZA SNOPKOVÁ. *Zemědělské právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-584-5, s. 176-180.

²³ Agentura ochrany přírody a krajiny ČR. *CITES v Evropské unii a České republice* [online]. [cit. 2019-06-16]. Dostupné z: <http://www.ochranaprirody.cz/cites/cites-v-eu-a-cr/>

zvířat či životního prostředí. Příkladem může být zákaz chovat slepice v klecích, čímž chce dosáhnout příznivějších podmínek pro jejich život. Ovšem nemůže zakázat dovoz těchto produktů, jako například vajíček od nosnic z halových chovů, jež fungují v ostatních zemích, jelikož technicky vzato se jedná o věc, která je srovnatelná s vajíčkem z ekologického zemědělství, tudíž by došlo k diskriminaci a mohl by za to stát nést postih. Nehledě na dopad pro tuzemské chovatele, jejichž produkty budou ve výsledku dražší než dovážené a s největší pravděpodobností to sníží jejich odbyt.²⁴ Zdá se to jako bludný kruh, ovšem v současné době dochází k podpoře welfare na úrovni obchodních řetězců. Většina z nich se totiž zavázala, že nebude ve svých obchodech prodávat vejce pocházející od nosnic z klecí a pomalu tak mizí z regálů. Organizačně v čele stojí Rada, jejímž úkolem je zajištění fungování dohody. Rada je složená ze zástupců signatářských států a je rozdělena na 10 výborů, které se specializují na konkrétní obory, například zemědělství.²⁵

2.3. Specializované mezinárodní organizace

2.3.1. Světová organizace na ochranu zdraví zvířat (OIE)

Světová organizace na ochranu zdraví zvířat (OIE) je mezivládní organizací, jejímž primárním cílem je zajistit co nejlepší úroveň zdraví zvířat po celém světě. Působí zde již od roku 1924, ovšem tehdy pod jménem the Office International des Epizooties, odkud plyne zkratka OIE, jež se používá i po roce 2003, kdy došlo ke změně jména. Členské státy jsou povinny v případě výskytu některé z chorob zvířat, jako i těch přenosných na lidi, aby to co nejdříve oznámily, aby mohly ostatní země provést preventivní opatření. Organizace dále shromažďuje nejnovější vědecké poznatky ohledně nemocí zvířat, ty pak zprostředkovává státům, aby co nejlépe dokázaly zamezit výskytu a šíření chorob. Také poskytuje pomoc při zvládnání nakažové situace státům, zejména těm rozvojovým, pokud by mohlo dojít ke značným ztrátám hospodářských zvířat, která jsou pro takové země nepostradatelná. V rámci

²⁴ MÜLLEROVÁ, Hana a Vojtěch STEJSKAL. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013. Společnost (Academia). ISBN 978-80-200-2317-9, s. 55.

²⁵ World Trade Organization. *GATT and the Goods Council* [online]. [cit. 2019-06-16]. Dostupné z: https://www.wto.org/english/tratop_e/gatt_e/gatt_e.htm

mezinárodního obchodu pak zajišťují základní standardy a informace, aby nedocházelo k vytváření diskriminačních norem, které by bránily obchodu. Dále má za cíl také posilovat a sjednocovat právní rámce upravující veterinární péči členských zemí, zajišťovat lepší kvalitu živočišných produktů a podporovat welfare zvířat.²⁶ K zajišťování cílů se uskutečňuje zasedání delegátů ze všech členských států, jejichž počet je od loňského roku 182. Zde se probírají aktuální problémy (například africký mor prasat, ptačí chřipka apod.), schvalují rezoluce, mezinárodní normy a pokyny.

2.3.2. Organizace pro výživu a zemědělství

Organizace pro výživu a zemědělství (FAO - Food and Agriculture Organization) je mezinárodní instituce pod záštitou OSN, která v sobě spojuje všechny státy světa rovnocenně bez ohledu na velikost či ekonomickou situaci. Hlavním řídicím článkem je konference skládající se ze zástupců všech států a schází se jednou za 2 roky. Jejím úkolem je mimo jiné volba Rady a generálního ředitele, kteří vykonávají funkce v meziobdobí. Také slouží jako pomocník pro rozvojové země s bojem proti chudobě a hladu. Snaha o vymícení těchto civilizačních hrozeb patří k jejím hlavní cílům. Mimo to se také stará o způsoby rozvoje venkova. Předně také zajištění, aby na trhu byly k dostání pouze potraviny, které splňují hygienické podmínky, tedy zabezpečení bezpečnosti potravin. Snaží se, aby byly potraviny co možná nejzdravější, a v této oblasti usiluje o pozvednutí úrovně po celém světě. Jak již bylo uvedeno, slučuje všechny státy světa a slouží jako místo, kde se na neutrální půdě může diskutovat a řešit aktuální situace a kroky do budoucna. Rozvojovým zemím pomáhá s modernizací postupů při hospodaření a zemědělství. FAO má také programy, které mimo jiné poskytují pomoc v případě potravinových krizí či dalších tíživých situací.²⁷

²⁶ World Organization For Animal Health. *Our missions* [online]. [cit. 2019-09-08]. Dostupné z: <https://www.oie.int/about-us/our-missions/>

²⁷ MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. *Organizace OSN pro výživu a zemědělství – FAO* [online]. [cit. 2019-12-18]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/zahranicni-vztahy/mezinarodni-organizace/organizace-osn-pro-vyzivu-a-zemedelstvi.html>

2.4. Shrnutí

Již dlouhou dobu je jasné, že nejlepším způsobem řešení civilizačních hrozeb, či jiných problémů, které mohou mít vliv i na jiné státy, je kooperace. Za tím účelem vznikají nejen mezinárodní organizace, na jejichž půdě vznikají nejrůznější mezinárodní dohody a ostatní dokumenty. Bylo by pošetilé domnívat se, že každý stát bude myslet na blaho nejen své, ale i všech ostatních, či na co nejmenší vliv na životní prostředí. Bohužel ty největší státy jsou důkazem toho, že je zde alarmující potřeba nastavit mantinely a pravidla, která je potřeba dodržovat, jelikož jsou to primárně oni, kteří přispívají ke zhoršení klimatu, jejich zacházení se zvířaty je v rozporu s welfare apod.

Jak bylo výše uvedeno, tématu veterinární péče se dotýká značný počet úmluv a dohod. Tento výčet samozřejmě není konečný. Ale i z těchto pár příkladů si můžeme vyvodit, že hlavním účelem je restrikce špatného zacházení se zvířaty včetně jejich přepravy či nastavení norem a povinností v oblasti potravinového práva. Ač se některé věci zdají být samozřejmé, bohužel je třeba je vymezit a vyžadovat jejich dodržování, jelikož ne ve všech státech se setkáme s takovým postojem. V budoucnu se snad i podaří větší míra obligatornosti těchto právních dokumentů.

Právní úprava veterinární péče v Evropské unii

3.1. Historické okolnosti související s veterinární péčí

Historicky se odvětví zemědělství, zejména obchod se zemědělskými produkty, řadí mezi první harmonizované obory v rámci Evropského hospodářského společenství. Mállokdo si však uvědomoval, že je potřeba přijmout i řadu veterinárních opatření, která by zajistila vhodné zacházení se zvířaty a vedlejšími živočišnými produkty, aby bylo chráněno nejen jejich zdraví, ale především také zdraví lidí. A tak se otázky bezpečnosti potravin, záruky zdraví zvířat apod. řídily právními předpisy jednotlivých zemí, které uzavíraly dvoustranné dohody mezi sebou. Ty se většinou lišily s ohledem na nákazovou situaci v konkrétní zemi a hygienickými pravidly. Velký počet dohod a výjimek bylo pro prodejce matoucích a působilo značné komplikace a překážky při obchodu.²⁸ Ovšem sjednocení nebylo tak snadné jako u jiných částí společných politik.

Zemědělství, v jeho rámci veterinární péče, bylo značně ovlivňováno státy, které určovaly nejen, jak má být zemědělská produkce a hospodaření prováděno, ale také stanovovaly ceny apod. A tak bylo za hodno provést úkony vedoucí ke sjednocení vnitřních politik státu, což bylo hlavním cílem Konference ze Stresa (1958), jež dala vzniknout základnímu kameni Společné zemědělské politiky (1962). Během následujících let však na poli zemědělství panovala problematická situace a neschopnost doladit alespoň základní otázky. Až v roce 1992 se setkáváme s MacSharryho reformou reagující na vznik Dohody o zemědělství v rámci WTO. Následně byla vytvořena Agenda 2000, která měla připravit EU na rozšíření o státy východní a střední Evropy, a která se spíše zaměřila na rozvoj venkova, zlepšení podmínek pracovníků v zemědělství, životních podmínek lidí, kteří žili na venkově. Ale také na problémy se zacházením se zvířaty, kontrolou potravin či snižování intervenčních cen u zemědělských komodit.²⁹ Zásadní reforma SZP se uskutečnila v červu roku 2003 a přináší modernizaci a změny v podporách zemědělců. Zejména zavedla jednotnou

²⁸ BATHO, Howard a Henrik BENDIXEN. *The EU veterinarian: animal health, welfare & veterinary public health developments in Europe since 1957*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2008. ISBN 978-92-79-06997-0, s. 22.

²⁹ DAMOHORSKÝ, Milan, Hana MÜLLEROVÁ, Martin SMOLEK a Tereza SNOPOKOVÁ. *Zemědělské právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-584-5, s. 187-192.

platbu pro zemědělský podnik, kde již nehraje roli kvantita produkce, ale platí se danému zemědělskému podniku jako takovému. Cílem je hlavně vyvarovat se nadprodukcí potravin, po nichž není taková poptávka a vede to ke zbytečnému plýtvání. Ovšem není jediným kritériem existence podniku samotného, ten totiž musí splnit řadu povinností z oblasti bezpečnosti potravin a ochrany životního prostředí či welfare zvířat.³⁰

V roce 2013 byla přijata Radou a Evropským parlamentem reforma Společné zemědělské politiky (SZP) na období 2014-2020. Ta si klade za cíl udržet, případně zvýšit produkci zemědělských produktů, a zajistit stabilní zásobování, ovšem za podmínek, které budou brát v potaz příznivé životní podmínky zvířat, životní prostředí, kvalitu potravin apod. Čerpali přitom z reálných potřeb s ohledem na současnou situaci, kdy dochází například ke změně klimatu, na trh přichází stále více nových konkurentů a také je zapotřebí dbát o udržitelnost přírodních zdrojů. Došlo k zavedení tzv. zelených plateb, tedy k platbám poskytovaným zemědělcům za splnění postupů, jež mají pomoci zlepšení životního prostředí. Také se zaměřili na mladé zemědělce, případně ty, kteří podnikají v odvětvích či na místech, kde daná činnost čelí zhoršeným podmínkám.³¹

Veterinární otázky a společná politika byly upraveny v **Římské smlouvě**, konkrétně v článcích 30, 36, 43 a 100. Na základě článku 43, jež určoval hlavní principy Společné zemědělské politiky zahrnující i Společnou veterinární politiku, bylo vydáno nařízení roku 1968, které ustanovilo mimo jiné Stálý veterinární výbor. Článek 30 nám zakazoval množstevní omezení mezi státy, pouze v odůvodněných případech, zejména pokud šlo o ochranu zdraví zvířat či lidí, mohlo k určitým omezením dojít, tuto výjimku stanovoval článek 36. Konečně pak článek 100 kladl za cíl harmonizaci a při vydávání legislativy nutnost to činit také po konzultaci s Hospodářským či sociálním výborem.³² **Jednotný evropský akt** z roku 1986 znovu připomněl cíl zajistit co

³⁰ MASOT, Albert. *Nástroje SZP a jejich reformy* [online]. [cit. 2019-09-08]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/107/nastroje-szp-a-jejich-reformy>

³¹ Rada EU. *Reforma společné zemědělské politiky po roce 2013* [online]. [cit. 2019-09-16]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/cap-reform/>

³² BATHO, Howard a Henrik BENDIXEN. *The EU veterinarian: animal health, welfare & veterinary public health developments in Europe since 1957*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2008. ISBN 978-92-79-06997-0, s. 23.

nejvyšší úroveň zdraví zvířat a lidí. Také zde byly snahy o prolomení překážek při obchodu, dále také došlo k zahrnutí koní, ovcí, koz ryb, mlžů a jejich živočišných produktů mezi obchodované zboží, přijetí mnohých návrhů, mimo jiné také jak by probíhaly veterinární kontroly po zrušení veterinárních kontrol na vnitřních hranicích. Také upravil přijímání legislativních předpisů, zřídil Evropskou radu, zatím bez uvedení pravomocí a působnosti.³³ **Maastrichtská smlouva** z roku 1992, která dala vzniknout Evropské unii, je jedním z nejdůležitějších aktů, pro naše účely nám však stačí, že založila pilířovou strukturu, která se skládala z oblastí mezivládní spolupráce. Otázky veterinární nalezneme v tzv. „prvním pilíři“, jež tvoří původní EHS, ESUO a EUROATOM, a přejaly se i Římská smlouva a Jednotný evropský akt.³⁴ Ustanovení na posílení životní úrovně zvířat či pravidla v oblasti bezpečnosti potravin přinesla Amsterodamská smlouva (1997). K té byl pak připojen protokol, jež měl zajistit dodržování a posílení welfare zvířat.

3.2. Prameny práva v oblasti veterinární péče

Jelikož jsme jedním z členských států EU, musíme i my uplatňovat unijní právo, na jehož tvorbě se ale samozřejmě také podílíme. Společná zemědělská politika je nejvíce korigovanou oblastí a v rámci ní bylo přijato nejvíce právních předpisů. Právo veterinární péče se z hlediska oborů dělí mezi právo zemědělské, kdy je upravován zejména obchod se zvířaty či veterinárními léčivými přípravky a živočišnými produkty, a právo životního prostředí, jež se zabývá také problematikou týrání zvířat a s tím spojené welfare. Typické je pro právo EU dělení na primární, tedy konkrétně smlouva o fungování EU (dále SFEU) a sekundární právo, které je samozřejmě rozsáhlejší a tvoří jej především nařízení a směrnice.

³³ BATHO, Howard a Henrik BENDIXEN. *The EU veterinarian: animal health, welfare & veterinary public health developments in Europe since 1957*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2008. ISBN 978-92-79-06997-0, s.24.

³⁴ BATHO, Howard a Henrik BENDIXEN. *The EU veterinarian: animal health, welfare & veterinary public health developments in Europe since 1957*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2008. ISBN 978-92-79-06997-0, s. 26.

V rámci **primárního práva** za zmínku stojí články 38-44 SFEU, které upravují společnou zemědělskou politiku jako součást vnitřního trhu a zakládají společnou organizaci zemědělských trhů. Obsahem je jak zemědělská produkce, tak obchod se zemědělskými produkty (jak živočišné tak rostlinné výroby). Mezi primární cíle patří dosažení vyšší produkce, snadnější přepravy, zlepšení zejména platových podmínek pro lidi, kteří v zemědělství pracují, a také ustálit a sjednotit trh. Jak z daného vyplývá, životní úroveň zvířat a jejich ochrana nehraje prim, a jsou upřednostňována ekonomická či sociální hlediska. Pouze se setkáváme s výjimkou z obecného zákazu množstevního omezení za dodržení podmínek vylučující diskriminaci či zastřený mezistátní obchod. Pokud by mělo dojít k ohrožení zdraví zvířat, článek 36 SFEU stanoví, že se může přistoupit k početnímu omezení, ovšem nesmí jít o diskriminační jednání.³⁵ Článek 13 SFEU nám zakládá jakýsi právní rámec pro welfare, tedy aby byly zajištěny dobré životní podmínky zvířat při další tvorbě právních předpisů a jejich uplatňování nejen v oblasti zemědělství a rybolovu. Společná organizace zemědělských trhů je dalším prostředkem k harmonizaci v oblasti zemědělství, jehož primární funkcí je naplňování cílů společné zemědělské politiky, a dělí se na dvě přední sféry, a to živočišnou či rostlinnou výrobu. Jako prostředek používá regulaci cen, podporu výroby i prodeje produktů, společné prostředky k vyrovnání vývozu či dovozu apod. K tomu se předně vytváří v rámci finanční solidarity zemědělské orientační či záruční fondy, konkrétně zde funguje v rámci zemědělství Evropský zemědělský záruční fond, Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova.

Na základě tohoto máme v ČR zákonem zřízený Státní zemědělský intervenční fond, který plní úlohu přerozdelení financí pocházejících z fondů EU či státních zdrojů, a to formou přímých plateb, tedy peníze se zjednodušeně rozdělují na jednotlivé obhospodařovatelné hektary půdy.³⁶ Články 191 – 193 se zabývají obecnými náležitostmi při tvorbě a uplatňování politiky životního prostředí. Stanovuje cíle, jak jich dosáhnout, co při vytváření brát v potaz, a jaký schvalovací proces se v určitých věcech uplatňuje. Zemědělství a rybolov, vyjma zachování biologických mořských

³⁵ DAMOHORSKÝ, Milan, HANA MÜLLEROVÁ, MARTIN SMOLEK a TEREZA SNOPKOVÁ. *Zemědělské právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-584-5, s. 43.

³⁶ Státní zemědělský intervenční fond. *Státní zemědělský intervenční fond* [online]. [cit. 2019-09-22]. Dostupné z: <https://www.szif.cz/cs/o-nas?setCookie=true>

zdrojů, se řadí do sdílených pravomocí členských států s EU (čl. 4 odst. 2 písm. d) SFEU). To znamená, že pokud daná věc není regulována a upravena v rámci práva EU, mohou si členské státy přijmout své vlastní právní normy. Jak ale v následujících odstavcích uvidíme, sekundárních právních předpisů je takové množství a týkají se nepřehledného kvanta různých otázek, že pro národní úpravu již nezbývá mnoho prostoru.³⁷

Sekundární právo tvoří většinu právní úpravy ve formě směrnic, nařízení a rozhodnutí. Pokud se nejedná o stanovování cen a přidělení rybolovných práv apod., kdy čl. 43 odst. 3 SFEU ponechává rozhodování v rukou Rady na návrh Komise, v ostatních případech se uplatní řádný legislativní postup, kdy se ještě k vydání právního předpisu apod. připojí k Radě Evropský parlament za uskutečnění konzultace s Hospodářským a sociálním výborem. Ohledně veterinárních otázek zde působí mimo jiné jako poradní orgán Stálý veterinární výbor. Z hlediska formy více převládají nařízení a rozhodnutí, která jsou přímo aplikovatelná oproti směrnicím, zejména proto, že u zemědělství jsou spíše tendence ke sjednocování a sloučení obsahů právních předpisů, kdežto například u ochrany životního prostředí se setkáváme s pouhou koordinací, harmonizací. Bohužel zde panuje značná nepřehlednost, jak z důvodu nespočtu předpisů, tak i z důvodu zbytečné kazuistiky, kdy se setkáváme například s úpravou jednotlivých druhů nemocí apod., či omezenou dobou platnosti. Obsahově je pak můžeme dělit do 4 kategorií – ty upravující regulaci trhu a rozvoj venkova, veterinární a fyto-sanitární péči, potraviny a krmiva, kategorizaci a označování potravin.³⁸

Judikatura Soudního dvora EU je nedílnou součástí pramenů zemědělského práva. Z výše uvedeného vyplývá, že zemědělství je jedním z nejvíce regulovaných odvětví, tím pádem se nabízí velká pravděpodobnost možných sporů ze stran států, k čemuž také dochází. Také s ohledem na časové období fungování, kdy se stalo jedním

³⁷ DAMOHORSKÝ, Milan, HANA MÜLLEROVÁ, MARTIN SMOLEK a TEREZA SNOPKOVÁ. *Zemědělské právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-584-5, s. 193.

³⁸ DAMOHORSKÝ, Milan, HANA MÜLLEROVÁ, MARTIN SMOLEK a TEREZA SNOPKOVÁ. *Zemědělské právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-584-5, s. 200-203.

ze základních pilířů už při vzniku EHS.³⁹ A tak se rozsudky z oblasti zemědělství těší hojnému počtu.

V mnohých případech je EU, jež má přiznanou právní subjektivitu Lisabonskou smlouvou, jednou ze smluvních stran **mezinárodních úmluv** a jejich protokolů. Ty mají dvojí povahu, buď jsou uzavřeny jen unií, anebo zde máme smíšené smlouvy (EU a zároveň členské státy). Pokud přistoupila EU k mezinárodní úmluvě, nejsou členské státy povinny plnit její požadavky, je to na vůli členského státu, zda úmluvu sám ratifikuje v rámci své suverenity. Mezi nejpočetnější se řadí asociační dohody, které se uzavírají se státem, jež by se měl stát členem EU. Ten musí splnit řadu kritérií, aby k tomu mohlo dojít a tak se mohou uzavřít i se státem, který o členství stojí, ale musí učinit řadu kroků, aby splnila veškeré podmínky. Takovou smlouvou v oblasti zemědělství je například dohoda s Černou Horou, která stanoví podmínky pro vývoz a dovoz zemědělských produktů, především se jedná o zrušení množstevních omezení a redukce cel. Nezapomíná ale ani na zajištění souladu unijních předpisů s těmi černohorskými nejen zemědělských, ale také i veterinárních a fytosanitárních.⁴⁰ Pro snazší obchodování se třetími zeměmi se uzavírají především **obchodní dohody**. Věcně je pak radíme na dohody o volném obchodu (pro vyspělé země, které jsou upřednostněny na evropském trhu), o hospodářském partnerství (zejména s partnery z afrických, karibských a tichomořských zemí), dohody o přidružení (širší politické aspekty) a nepreferenční dohody o partnerství a spolupráci. Cílem dohod je především usnadnit mezinárodní obchod například rušením cel a vývozních subvencí, poskytnutí oboustrannou informovanost ohledně potravin a jejich bezpečnosti apod.⁴¹

³⁹ DAMOHORSKÝ, Milan, HANA MÜLLEROVÁ, MARTIN SMOLEK a TEREZA SNOVKOVÁ. *Zemědělské právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-584-5, s. 203.

⁴⁰ DAMOHORSKÝ, Milan, HANA MÜLLEROVÁ, MARTIN SMOLEK a TEREZA SNOVKOVÁ. *Zemědělské právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-584-5, s. 212.

⁴¹ Evropská rada a Rada EU. *Obchodní dohody EU* [online]. [cit. 2019-11-16]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/trade-policy/trade-agreements/>

3.3. Komparace se slovenskou úpravou

V této podkapitole se zaměříme za srovnání právních úprav ČR a Slovenska. Ač jsme ještě před nedávnem tvořili společně republiku a právní úpravu v těchto otázkách měli totožnou, po rozpadu se každá ze zemí vypořádala s danou problematikou po svém. Posuzovat se bude několik odvětví veterinární péče, a to ochranu zvířat, jejich právní postavení, fungování státní správy. Jelikož obě země jsou členskými státy EU, primární prameny práva a část sekundárních máme totožnou, tudíž dané problematice se v této kapitole vyhneme.

3.3.1. Ochrana zvířat

Pokud by se někdo domníval, že má Slovenská republika samostatný právní předpis na úpravu ochrany zvířat jako máme my, byl by na omylu. Ač tomu tak nějaký čas bylo, konkrétně v letech 1995-2002, částečně ho v roce 2002 zastoupil zákon č.488/2002 Z.z. o veterinárnej starostlivosti a zmene niektorých zákonov, který byl účinný po dobu 5 let, kdy jej nahradil zákon č. 39/2007 Z.z. o veterinárnej starostlivosti, který je platný dodnes. Původní zákon č. 115/1995 Z.z. o ochrane zvierat ve svých ustanoveních nastavoval pravidla uplatňována při chování zvířat, co vše mělo být zajištěno při jejich přepravě, asanaci, jak se zvířaty zacházet a to jak s hospodářskými, tak s těmi v zájmovém chovu apod. Momentálně tvoří právní rámec ochrany zvířat tedy zákon o veterinárnej starostlivosti společně s primárními a sekundárními prameny práva EU, zejména přímo aplikovatelnými nařízeními. Zároveň však je třeba podotknout, že se ochranou zvířat zabývá de facto jediný paragraf z celého zákona, a to §22, který se skládá ovšem z 20 odstavců. Obsahem je povinnost chovatele zajistit zvířeti uspokojivé životní podmínky, jak po psychické, tak fyzické stránce, čehož dosáhne poskytnutím vhodného krmiva, místa na odpočinek, veterinárních ošetření v případě potřeby. Také musí subjekty dodržovat zákonné povinnosti v případě přepravy či usmrcování a chránit jak volně žijící jedince, tak ta zvířata, která žijí v zajetí.

3.3.2. Zvíře jako subjekt práva

Občanské zákoníky obou zemí se shodují v pojetí zvířete, kdy jej vnímají jako smysly nadaného jedince, na kterého se uplatní právní pravidla používaná u věcí jen

v tom rozsahu, ve kterém to neodporuje myšlence, že na rozdíl od věci je schopno vnímat a cítit. Jediným rozdílem je, že u nás jsme staré dogma o zvířatech, tedy že jsou považovány za věci, prolomili již v roce 2014, kdežto u našich sousedů se s tím setkáváme až v roce 2018 v souvislosti s novelou zákona o veterinární starostlivosti.

3.3.3. Veterinární péče

Jak již bylo zmíněno, primárním právním přepisem je zákon č. 39/2007 Z.z. o veterinární starostlivosti. Jeho podobnost s naším zákonem o veterinární péči je evidentní na první pohled. Předně se tedy také zabývá úpravou práv a povinností na poli ochrany před nákazami, vytváří požadavky na ochranu zdraví zvířat a taktéž ale zdraví lidí s ohledem na živočišné produkty a dále obsahuje pravomoci a působnost státní správy. Co ve slovenské verzi ovšem nenajdeme je úprava veterinární asanace, dozorové činnosti či pravidla uplatňována na poli ochrany životního prostředí v oblasti chovu a opačně dopady životního prostředí na zvířata. Oba zákony také stanoví, co se považuje za přestupek, a jaké sankce lze uložit, zde je slovenská úprava rozsáhlejší než česká.

3.3.4. Instituce

Co se týče institucí, které figurují v oblasti veterinární péče, kopírují de facto instituce u nás. Máme zde ministerstvo hospodářství a rozvoje venkova Slovenské republiky, které plní většinu úkolů jako naše Ministerstvo hospodářství. Hlavním aktérem na poli veterinární péče jako u nás Státní veterinární správa, je na Slovensku Státní veterinární a potravinová správa Slovenské republiky, která je v rezortu Ministerstva hospodářství a rozvoje venkova SR, stejně jako státní veterinární a potravinový ústav či Institut vzdělávání veterinárních lékařů Košice. Není zde prostor na výčet všech úkolů a pravomocí, která daným orgánům náleží. Zmíníme jen, že je nalezneme v zákoně 39/2007 Z.z. o veterinární starostlivosti. Oba zákony, jak náš o veterinární péči, tak ten slovenský, obsahuje ustanovení, které nám podává výčet hlavních pravomocí orgánů. Slovenská úprava je však více obsáhlejší, respektive se snaží o to, aby výčet byl úplný. Kdežto u nás máme uvedeny základní úkoly a ostatní pak nalezneme v rámci různých právních předpisů. V tomto je přehlednější slovenská úprava, je určitě vhodnější a lepší pro orientaci, pokud nalezneme vše v rámci jednoho.

3.4. Shrnutí

Veterinární péče a zemědělská politika, tak jako řada dalších odvětví, nezůstává bez povšimnutí Evropské unie. Zemědělství, otázka nález, obchod se zvířaty a ostatními živočišnými produkty, či běžná cesta se zvířetem ze zájmového chovu, to vše a mnoho dalšího musí být upraveno, aby nedocházelo k nežádoucímu chování, případně k ohrožení života a zdraví nejen lidí, ale i zvířat. Původně to bylo čistě v rukou států, aby dané záležitosti upravovali, to se ale ukázalo jako značně zmatečné a komplikované. A tak bylo zapotřebí přistoupit k harmonizaci a sjednocení. Problematika právní úpravy veterinární péče je opravdu značně rozsáhlá, jelikož její působnost sahá do mnoha oborů a počítá mnoho objektů, je obtížné obsáhnout všechny otázky v jednom právním předpisu. Nemůžeme se proto divit, že na unijní úrovni tomu není jinak. Kvantita předpisů s sebou přináší mnoho úskalí při jejich uplatňování zejména ze strany adresátů, kteří jsou v oblasti právní laiky. Ovšem nutno podotknout, že se právní normy těší značné propracovanosti a kvalitě a snaží se obsáhnout co nejvíce možných pravděpodobných situací, až to kolikrát vede až ke kazuistickým právním předpisům.

Na příkladu komparace se slovenskou úpravou jsme si pak ukázali, že některé státy se snaží co nejvíce pohltit materiál do jednoho předpisu, to se pak ovšem ukazuje jako málo účinné a stejně se nevyhne nutnosti danou problematiku řešit skrze, v tomto případě, evropskou úpravu.

Je tak na institucích jednotlivých států, aby se snažili co nejvíce učinit přístupnými právní předpisy EU. Dle mého názoru by se měli orgány snažit nejen splnit povinnosti učinit předpisy přístupnými, ale pokusit se také adresátům umožnit lepší orientaci, v nejlepším případě názorně explikovat aplikaci pravidel v praxi. To by zajisté vedlo ke správnému fungování a minimalizovalo by to problémy a porušování norem.

Právní úprava veterinární péče v ČR

4.1. Pojem zvířete v ČR

Zvířetem se jak z filozofického hlediska, tak i z hlediska právního, rozumí smysly nadaný tvor, který není člověkem, ovšem jako lidé je schopen pociťovat bolest jak po fyzické, tak i u určitých druhů i psychické stránce. S tím se samozřejmě pojí i odlišná právní úprava zacházení s ním a s tím související ochrany. V rámci soukromého práva od poloviny 17. století až do nedávných časů jsme se setkávali s tím, že zvíře bylo považováno za věc v právním slova smyslu a neměly, až na výjimky, postavení samostatného právního pojmu, zejména z hlediska jejich vlastnictví, kdy se rozlišovala volně žijící zvířata jako *res nullius* a ta, která byla v péči člověka, a na která se především vztahovala majetková právní úprava. Ostatně tento způsob pojetí panoval již od římského práva, jelikož vždy bylo snazší určit, co z hlediska práva subjektem není, a tím pádem mu nenáleží práva a povinnosti, a je upravena pouze jeho ochrana. Nejen z tohoto důvodu byla v rámci veřejného práva právní úprava zvířat potřebná a byli jsme svědky vzniku mnohým právních předpisů, jež jako zákony speciální měly přednost před obecným občanským zákoníkem, zaměřujících se zejména na odlišení zvířat od věcí v rámci jejich ochrany, přepravy, zacházení s nimi apod.⁴²

V rámci právního řádu nalezneme pojmy jako zvíře a živočich, které ač mají odlišný význam, často jsou používány jako synonyma. Obecně lze vyvodit, že mezi živočichy se řadí jak obratlovci, tak bezobratlí a to na základě příslušnosti k živočišnému druhu, kdežto pojem zvíře je významově užším a nazveme jím pouze obratlého jedince. Zde stojí za zmínku, že v tomto duchu se s pojmem živočich setkáváme v právních úpravách ochrany přírody, tedy širšího pole působnosti, kdy chrání druhy fauny, a se zvířetem v úpravách ochrany zvířat, které se vztahují na samotné jednotlivce v rámci různých lidských činností k zajištění takových životních podmínek, aby nedocházelo k nepříznivým stavům.⁴³ Obsahem ochrany jsou zde

⁴² PRCHALOVÁ, Jana. *Právní ochrana zvířat*. Praha: Linde, 2009. ISBN 978-80-7201-763-8, s. 15.

⁴³ MÜLLEROVÁ, Hana. Zvíře jako objekt právních vztahů. In: *Dny práva – 2010 – Days of Law, 1. ed.* Brno: Masaryk University, 2010, s. 2-3. ISBN 978-80-210-5305-2. Dostupné z WWW: [https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/09_priroda/Mullerova_Hana_\(4342\).pdf](https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/09_priroda/Mullerova_Hana_(4342).pdf)

v případě ochrany zvířat, tedy jedinců, kteří jsou v péči člověka, zejména příznivé životní podmínky, které by měly být ze strany člověka zajištěny (tzv. welfare), a v případě ochrany přírody se do popředí dostává spíše ochrana působišť volně žijících živočichů, zajištění udržení druhů a ekosystému, ve kterých se nachází.⁴⁴ Co se týče našeho právního řádu, nalezneme zde například legislativní pojem „živočich“, který zavádí zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, v rámci definice pojmu volně žijícího živočicha, kdy pod tento pojem řadíme všechna vývojová stadia daného jedince. Definici zvířete objevíme naopak v zákoně č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů, kdy zvířetem se rozumí každý obratlovec, vyjma člověka, přičemž sem neřadíme ani plod či embryo tohoto jedince.⁴⁵ Dále také rozděluje zvířata na hospodářská, pokusná, volně žijící a zvířata v zájmových chovech. Aspektů a znaků, podle kterých jednotlivá zvířata náleží do určité skupiny, je celá řada, a nelze jej jen díky jednomu z nich podřadit pod určitou skupinu. Například hospodářským zvířetem není jelen, ač třeba má evidenční známku v uších.⁴⁶

Nynější občanský zákoník se ovšem přidává k řadě vyspělým zahraničním právním úpravám a opouští tezi římského práva. Zvíře tedy již není považováno za věc a od věci je výslovně odlišeno. Toto dogma je jistě na místě, když uvážíme, jak bylo řečeno výše, že zvíře je tvor nadaný smysly a jako takový je schopen pociťovat bolest a psychické útrapy, kdy se tímto spíše značně přibližuje člověku a nikoli věci. Na druhou stranu stojí za zmínku, že zvíře bývá často předmětem obchodu a je tedy potřeba upravit jeho poměry obdobně jako u věcí. S tím se vypořádává ustanovení § 494 zákona č. 89/2012 Sb., („NOZ“), které na jednu stranu explicitně stanoví, že živé zvíře není věcí, zároveň však stanoví, že právní normy upravující věci se užijí obdobně, pokud to neodporuje povaze živého tvora. Toto ustanovení tedy operuje pouze s termínem „živé zvíře“, tudíž nám rozděluje zvířata na živá a mrtvá, přičemž s mrtvými se bude jednat jako s věcmi. Současně splňuje požadavky na právní úpravu vztahu ke zvířatům, na

⁴⁴ PRCHALOVÁ, Jana. *Právní ochrana zvířat*. Praha: Linde, 2009. ISBN 978-80-7201-763-8, s. 18.

⁴⁵ Ministerstvo zemědělství. *Existuje obecné vymezení pojmů "zvíře a živočich" a jaký je mezi nimi rozdíl?* [online]. [cit. 2019-10-08]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/casto-kladene-otazky/existuje-obecne-vymezeni-pojmu-zvire-a.html>

⁴⁶ Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 27. 7. 2010, čj. 51 Ca 7/2009-34.

druhou stranu je obtížné obecně stanovit, v jakých případech určité jednání odporuje či neodporuje povaze zvířete, a bude tedy potřeba každý případ rozhodovat individuálně. Některé právní jednání můžeme ovšem obecně vyvodit, že například v případě zástavy by bylo pro zvíře emočně narušující, kdyby mělo být odebráno od vlastníka. To samé u výkonu rozhodnutí, což nám ovšem částečně upravuje občanský soudní řád, který vylučuje z exekuce zvířata sloužící jako společník člověka a neslouží striktně k hospodářským účelům. Dalším příkladem může být rozhodnutí Nejvyššího soudu v právním sporu ve věci porušení úředního rozhodnutí o zákazu chovu zvířat, kdy se pokoušela obviněná přirovnat tento zákaz k zakazu řízení, kdy má právo automobil vlastnit, ale nikoli užívat. A tak si i přes uvedený zákaz koupila psa, o kterého se údajně měl starat její přítel. Soud v tomto případě stanovil, že není možné ztotožňovat vlastnictví neživé věci k vlastnictví zvířete, když v právním smyslu zvíře věcí není.⁴⁷ Dále nám také občanský zákoník rozlišuje zvířata na domácí, zkrocená, zajatá a divoká.⁴⁸

4.2. Související právní předpisy ČR

V rámci této podkapitoly bych se věnovala právním předpisům, které souvisejí s veterinární péčí a postavením zvířat obecně. Na úvod bych ráda zmínila, že s problematikou právní úpravy ochrany zvířat jsme se na našem území setkali až koncem 19. století. Zda i dříve došlo k nějaké úpravě, či to bylo v rámci právních obyčejů, není bohužel nikde písemně zaznamenáno. Co se týče regulace na poli chovu zvířat, náhrad škod, ochrany před nákazami apod., právní normy s tímto tématem bychom samozřejmě našli ještě před touto dobou. Historii bych však nechala v pozadí a zaměřila se na současné účinné zákonné a podzákonné právní normy, které nám danou problematiku upravují.

Co se týče ústavní úrovně, tak se postavení zvířat nezabývá. Jediné v čem můžeme spatřit jistou spojitost je článek č. 7 ústavního zákona ČNR č. 1/1993, který

⁴⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23.10.2018, č.j. 7 Tdo 601/2018

⁴⁸ ADAMOVIČ, David - tým PKMK. *Pojem zvíře v současné právní úpravě a v novém občanském zákoníku* [online]. [cit. 2019-10-08]. Dostupné z: <https://www.vetkom.cz/pojem-zvire-v-soucasne-pravni-uprave-a-v-novem-obcanskem-zakoniku/>

pojednává o nutnosti uchování a šetření přírodních zdrojů. To samé Listina základních práv a svobod toto neřeší, jediné co by se dalo na toto téma aplikovat je úprava vlastnictví a také článek č. 35, který nám zaručuje právo na příznivé životní prostředí a informační právo ohledně tohoto.

Ve sféře zákonných úprav jako nejstěžejnější vystupuje zákon č. 166/1999 o veterinární péči a změně některých souvisejících zákonů, známý jako veterinární zákon. Jelikož je pro mou práci hlavním zdrojem právní materie, budu se jeho hlubším rozбором zabývat v samostatné kapitole, kde bych vymezila základní pojem veterinární péče a její jednotlivé části, které obsahuje tak, jak to zákon uvádí.

Nejprve bych se zaměřila na právní normy přepisů obecných, tedy takových, které upravují tuto problematiku jen z části, jelikož jejich využití nalezneme v širokém spektru událostí běžného života a tak nezbyvá moc prostoru na podrobnější úpravu v jejich rámci. Od toho pak slouží zákony speciální, které byly vytvořeny právě z důvodu toho, aby upravovaly konkrétněji určité oblasti. Některé z nich také zmíním níže, ovšem výčet nebude, stejně jako u podzákonných norem, kterým bych se také ráda věnovala, úplný. Je to zejména z důvodu jejich nepřehledného množství, kdy by pak nepostačilo místo na nic jiného.

V rámci soukromoprávní oblasti je klíčovým zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, o němž jsem se již zmiňovala v rámci pojednání o pojmu zvířete v ČR, kdy se novelou opustilo dogma, že zvíře je pouhou věcí, ale zařadilo živé zvíře jako něco mezi člověka a věcí, kdy ustanovení ohledně věcí se mohou analogicky uplatnit na zvířata, ovšem jen v případě, že to nekoliduje s jejich povahou jako tvory, kteří jsou schopni pociťovat bolest, myslet a jsou nadáni smysly. Takovým případem je třeba úprava vlastnictví, ovšem i to je omezeno na určité druhy zvířat, kdy si nemůžeme přivlastnit či ochočit jakékoli zvíře, jelikož některé druhy jsou chráněny v této oblasti zvláštními zákony, které budu níže uvádět. V rámci tohoto také stojí za zmínku úprava omezení vlastnického práva ve formě povolení vstupu na cizí pozemek kvůli odchytu zvířete, náhrada škody, kterou zvíře způsobilo tím, že vstoupilo na cizí pozemek. V rámci úpravy přivlastnění jako originárního nabytí vlastnictví nám občanský zákoník rozlišuje zvířata na divoká, zkrocená, zajatá, domácí a další, kdy u každého stanoví, v jakém případě se stane věcí ničí a tedy způsobilé k přivlastnění. Není opomenuta ani regulace ohledně nalezení zvířete a nárok vlastníka na „plody“, tedy

mláďata zvířete. Ovšem nejen na poli vlastnického práva se setkáváme s právní úpravou ohledně postavení zvířat. Také v rámci nájemního práva narazíme na ustanovení, které dává nájemci právo mít zvíře v bytě. Samostatnou oblastí je pak ve sféře náhrady škody úprava odpovědnosti za škody způsobené zvířetem, kde se stanoví, kdo je povolán k náhradě, a případně za jakých podmínek dochází k liberaci, tedy zproštění se odpovědnosti. A nesmíme nakonec zapomenout na náhradu, která nám náleží, pokud někdo zraní našeho mazlíčka. Speciálně je pak řešena náhrada za škody způsobené zvláště chráněnými živočichy, což je otázkou úpravy samostatného zákona č. 155/2000 Sb., kde je uveden taxativní výčet zvířat (konkrétně bobr evropský, vydra říční, los evropský, medvěd hnědý, rys ostrovid, vlk), kterých se toto týká, a požívají speciální ochrany ze strany státu, jehož cílem je přirozené zvyšování počtu těchto zvířat. U uvedených druhů totiž může s vysokou pravděpodobností dojít ke škodě na zejména zvířatech, které většinu dne tráví na pastvinách, psech, kteří slouží k jejich ochraně, či i na lidském životě. Ovšem četnost jedinců těchto druhů není vysoká, ač se nyní těšíme jejich přibývání, a tak použití těchto ustanovení se uplatní opravdu velmi zřídka. I z toho důvodu, aby lidé nestřežili proti nim všelijaké nástrahy a pasti, čímž by poklesl jejich počet, a jelikož nemají majitele, je zde garantováno právo na náhradu ze strany státu.

Dalším právním přepisem, který je třeba zmínit, je zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Zde, co se týče zvířete jako subjektu, můžeme spatřovat jeho postavení buď jako objektu ochrany právních ustanovení, či jako nástroje ke spáchání trestného činu. V rámci druhého pojetí se na zvíře užití právní normy týkající se věcí. Také ovšem nalezneme spojitost v rámci trestu veřejně prospěšných prací, kdy je možnost je splnit ve službách organizací zabývajících se ochranou zvířat a životního prostředí. Nejvíce se však zabývá trestní zákoník jejich ochranou. Z hlediska jednotlivých hlav zákoníku pak nalezneme například v hlavě třetí, tedy v trestných činech proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti, v rámci trestného činu šíření pornografie, kdy se ho dopustí i ten, kdo vymezenými způsoby nakládá s dílem, které jakkoli zachycuje styk se zvířetem. Zde je účelem ochrana zvířat v rámci této oblasti, aby nedocházelo k takovým zvrácenostem. Dalším úsekem úpravy je šíření nakažlivých nemocí, kdy může dojít k nakažení zvířat, a to prostřednictvím jich i lidí, či může docházet k enormním úhynům či nutnosti porážky nakažených zvířat. V rámci toho také

manipulace či vytvoření látek a léků, které by mohli způsobit snížení využitelnosti hospodářských zvířat. Podrobnější ustanovení, o jaké nemoci či látce se jedná, udávají nařízení či jednotlivé vyhlášky. Nejvíce řešeným tématem posledních let je ovšem ochrana zvířat v oblasti jejich týrání a snaha o zpřísnění trestů, větší kontrolu a především snahu o předcházení těchto situací. Tuto problematiku nalezneme v rámci hlavy osmé, která se zabývá trestnými činy proti životnímu prostředí. Samotnou skutkovou podstatou je zde týrání zvířat, zanedbání péče o zvíře z nedbalosti, také ale pytláctví. Zda se bude postupovat dle trestního zákoníku či zákona na ochranu zvířat proti týrání, záleží na intenzitě takového chování. Dle trestního zákoníku se budou tedy řešit ty nejtěžší případy týrání. Co se týče trestního řádu (zákon č. 141/1961 Sb.), ten ve svých ustanoveních upravuje pouze situaci, pokud zvíře slouží jako věc důležitá pro soudní řízení, kterou je potřeba odejmout či vydat, v takovém případě se opět ustanovení o věcech dá vztáhnout na zvířata, pokud to neodporuje jejich povaze.

Ač se ve správním řádu (zákon č. 500/2004 Sb.) přímo s konkrétním vymezením nesetkáme, je běžně dle něj postupováno v rámci různých procesů, které se týkají postavení zvířat. Setkáme se s tím tam, kde jako subjekt bude vystupovat správní orgán. Ten se totiž řídí dle jeho ustanovení a na jejich základě jsou pak vydávána rozhodnutí a probíhají podle nich různé postupy, například co se týče výkonu kontrol buď preventivních, či na základě podání podnětů či podezření samotného správního orgánu.

Dalším zákonem týkajícím se předmětu mé diplomové práce jsou zákon č. 381/1991 Sb. o Komoře veterinárních lékařů ČR. Ten primárně zřizuje komoru jako samosprávný orgán, stanoví její působnosti, tedy okruh činnosti, ke kterým má pravomoc, upravuje také organizační otázky, podmínky sloužící k zápisu jako jejího člena, jejich práva a povinnosti apod.

Co se týče úpravy zemědělství, jako odvětví, které si zaslouží zvláštní přístup s ohledem na jeho specifické podmínky, například v rámci podnikání, kdy je snaha o shodné postavení podnikatelů, vyrovnávání neshodných podmínek, zásahy ze strany státu sloužící nejen ke srovnání externalit⁴⁹, což jsou v našem případě náklady, které vznikají činností jednoho subjektu jinému, který nemůže jejich vznik nijak ovlivnit, a je

⁴⁹ DAMOHORSKÝ, Milan, HANA MÜLLEROVÁ, MARTIN SMOLEK a TEREZA SNOPOKOVÁ. *Zemědělské právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-584-5, s. 18.

jím poškozen. K úpravě těchto záležitostí slouží zákon č. 252/1997 Sb. o zemědělství. V něm nalezneme mimo jiné definici zemědělského podnikatele, či co vše spadá do zemědělské výroby. Pro nás je stěžejní §2e odst. 3 písm. b, kde je uvedeno, že zemědělskou výrobou se rozumí také živočišná výroba, což je chov hospodářských a podobných zvířat za účelem produkce živočišných výrobků, případně jejich chov jako tažných zvířat, a spadá sem i chov dostihových koní. Pokud se jedná o výše uvedená zvířata jako chovná či plemenná, je živočišnou výrobou i užití jejich genetického materiálu či sběr jejich zárodečných produktů, což nám uvádí písmeno c) stejného ustanovení.

Technické výdobytky naší doby nám umožňují nejen zvyšovat produkci a současně snižovat náklady, ale také nám pomáhají k vytváření nových plemen hospodářských zvířat, aby byla zemědělská produkce co nejefektivnější. Například máme určité typy krav speciálně na mléko, další jsou zase vhodné na maso. Jedná o velmi specifický druh činností, který může být lehce zneužitelný, a pokud by nebyly dodrženy taxativně stanovené podmínky, mohly by být důsledky fatální. Právní regulaci v tomto případě vytváří zákon č. 154/2000 Sb. o šlechtění, plemenitbě a evidenci hospodářských zvířat a o změně některých souvisejících zákonů (dále jen „plemenářský zákon“).

V neposlední řadě je zde nespočet podzákonných předpisů ve formě nařízení a vyhlášek, které mají za úkol blíže specifikovat jednotlivé instituty a probírají danou problematiku více do hloubky.

4.3. Státní správa v oblasti veterinární péče

Na poli veterinární péče sehrávají roli, především na nejvyšší úrovni, ministerstva, a to konkrétně Ministerstvo zemědělství, Ministerstvo obrany a v neposlední řadě Ministerstvo vnitra. Pod nimi pak stojí obce a klíčové orgány veterinární správy, tedy Státní veterinární správa, která se dělí na ústřední a krajské (městské), a Ústav pro státní kontrolu veterinárních biopreparátů a léčiv. Jejich primárním úkolem je vykonávat dozorovou činnost a snažit se být nápomocni subjektům, jež působí v rámci veterinární péče. V posledních letech se zejména snaží o

preventivní působení, aby nedocházelo k nežádoucím stavům. Níže bych se ráda zmínila ve stručnosti o působnosti jednotlivých orgánů.⁵⁰

4.3.1. Ministerstvo zemědělství

Je ústředním orgánem státní správy ve věcech veterinární péče. Existují samozřejmě i výjimky, které do působnosti ministerstva nepatří. Nyní se zaměříme ovšem na jeho kompetence, kam patří zejména:

- a) řízení Státní veterinární správy
- b) určuje zaměření a úlohy veterinární správy, které následně reviduje, řídí její výkon ve věcech veterinární péče
- c) je druhou instancí při rozhodování o opravných prostředcích podaných proti rozhodnutí Ústřední veterinární péče
- d) může prohlásit některé území za region ovlivněný zvláštními zeměpisnými omezeními (pro účely usnadnění života podnikatelů v oblasti působících)
- e) přijímá plány v rámci ozdravování zvířat, rozhoduje, jaké programy se budou v daném roce praktikovat s ohledem na vývoj nákazy či mezinárodní obchod, zda budou plně hrazeny ze státního rozpočtu, jaké jsou podmínky plnění, koordinuje orgány státní správy apod.
- f) zřizuje státní veterinární ústavy, instituty pro vědeckovýzkumné činnosti a jako trvalý poradní orgán Ústředí nálezovou komisí⁵¹

4.3.2. Ministerstvo obrany a Ministerstvo vnitra

Plní jen několik málo úkolů zejména v oblasti nález, kdy v součinnosti s ostatními orgány, či na základě nařízení těchto orgánů, činí určitá opatření. Dále také v určitých případech vydávají pasy psů.

4.3.3. Obce

Obcím, v Praze městským částem, náleží pravomoci, s nimiž se setkáváme v běžném životě velice často. Zejména tedy schvalují konání trhů, a to nejen

⁵⁰ Státní veterinární správa : Informační publikace, Praha : Státní veterinární správa, [2018].

⁵¹ Ustanovení §44 zákona č. 166/1999 o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů.

s živočišnými výrobky, ale také se zemědělskými zvířaty. Dále mohou zakládat útulky pro odchycená zvířata, kdy také hradí náklady spojené s odchyttem. Vystupují také jako strany řízení v případech týrání zvířat.

4.3.4. Státní veterinární správa

Je ústřední a nejdůležitější státní organizace na poli veterinární péče zřízená zákonem č. 166/1999 Sb. o veterinární péči, v resortu Ministerstva zemědělství. Má celostátní působnost a je nejvyšším orgánem veterinární správy. V jejím čele stojí ředitel jmenovaný ministrem zemědělství a dále se její vnitřní organizace dělí na sekce, většinou pro každý kraj, plus sekce veterinární a ekonomicko-správní, a odbory. Na vrcholu stojí Ústřední veterinární správa a následné členění pak odpovídá rozdělení republiky na kraje, kdy zde nalezneme krajské veterinární správy, v případě Prahy pak Městskou veterinární správu v Praze, které se zpravidla dělí na inspektoráty, jež sídlí v okresních městech pro celoplošnou kontrolu. Nejnižším článkem jsou pak samotní inspektoři, jichž je přes 900.

Do její kompetence náleží velmi obsáhlý výčet dotýkající se de facto každého úseku veterinární péče, jímž se budu zabývat v následujících kapitolách. Ve zkratce především vykonává veterinární dozor, řídí krajské pobočky a Ústav, vytváří plány, předkládá ministerstvu návrhy programů ozdravování zvířat, vydává závazné posudky. Také na svých stránkách uvádí seznamy schválených a evidovaných chovatelů, podniků zpracovávajících živočišné produkty. Nejvíce o ní slyšíme, v poslední době bohužel čím dál častěji, když plní svou povinnost informační a to konkrétně sdělování negativních výsledků při kontrolách živočišných produktů či zvířat. Na mezinárodní úrovni je součástí orgánů EU, Mezinárodního úřadu pro nákazy zvířat, či specializované Evropské komise pro slintavku a kulhavku. Státní veterinární správa každý rok vypracovává plány kontroly zdraví zvířat, rozvrh očkování, sleduje stav nálezů na našem území, a zároveň pak reviduje naplnění těchto plánů. Identifikuje a registruje zvířata z jiných zemí, dozoruje nad obchodem se zvířaty v rámci EU a s tím je spojená práce v programu TRACES, což je informační systém, počítačový program, do kterého zapisují vyškolení inspektoři požadované údaje, které souvisí s obchodovaným zvířetem či živočišnými produkty. Také, pokud se jedná o produkt či zvíře z nečlenské země, program o tom informuje a krajská veterinární správa u těchto zásilek musí provést

kontrolu vždy, na rozdíl od zásilek z členských zemí, kde je prováděna kontrola pouze namátkově.⁵²

Krajské veterinární správy vytváří krajské pohotovostní plány, u nichž pak kontrolují jejich plnění. Obstarávají realizování preventivních a diagnostických úkonů k přecházení a vzniku nálezů, rozhodují o mimořádných veterinárních opatřeních v rámci krajů či jeho částí, či těch, jimiž ukládají povinnosti fyzickým či právnickým osobám, vydávají veterinární osvědčení. Oznamuje podezření z výskytu nebezpečné nákazy a mají oznamovací povinnost vůči ostatním orgánům, posuzují použitelnost živočišných výrobků, také kontroluje krmiva zvířat. V rámci správního práva také vystavují závazné posudky během stavebního řízení a také vydávají stanoviska k územním a regulačním plánům. Mimo jiné registrují cirkusy, vedou rejstříky cirkusových zvířat, s čímž se pojí nynější diskuze v Poslanecké sněmovně a v organizacích působících na poli ochrany zvířat, kdy se uvažuje o zákazu účasti zvířat při cirkusových představeních, což by bylo jistě velmi pokrokové a vhodné řešení.

Do kompetence Ústavu patří zejména úkony ohledně veterinárních přípravků, kdy vede jejich seznam, eviduje jejich výrobce, vykonává státní dozor nad jejich používáním, a další úkoly s nimi spojené. Také plní úkoly ohledně veterinárních technických prostředků, mezi něž patří zejména jejich kontrola, zda splňují požadavky, aby nedošlo k újmě.

4.3.5. Ústav pro státní kontrolu veterinárních biopreparátů a léčiv

Jak již napovídá jeho název, zabývá se léčivy či preparáty užívanými ve veterinářství. Do jeho kompetence patří také dozor nad užíváním veterinárních technických prostředků, vydává osvědčení pro výrobce ohledně jeho produktu, provádí kontrolu nad trhem, zejména co se týká jakosti, vhodnosti a bezpečnosti. Mezi hlavní úkoly patří administrace seznamu léčiv a biopreparátů. V případě úmyslu zahraničního distributora a výrobce uvést na náš trh nový výrobek rozhoduje o jeho schválení, proces také může v určitých případech pozastavit či zrušit.

⁵² AGRIS. ČR přešla na nový informační systém TRACES [online]. [cit. 2019-12-16]. Dostupné z: http://www.agris.cz/zemedelstvi?id_a=134882

4.3.6. Státní veterinární dozor

Je jednou z nejdůležitějších funkcí, kterou orgány veterinární správy vykonávají. Jeho provádění musí být v souladu jak s českými právními předpisy, tak předpisy EU. Především se dohlíží na plnění zákonných povinností, v případě potřeby stanovují závazné pokyny, a u volně žijících zvířat dozírají nad nákazovou situací. Existují také zvláštní formy dohledu, které se zaměřují například na dědičnost s ohledem na zdravotní stránku, dále hlídá identifikační znaky, kterými se zvířata označují a také je na základě toho evidují. Samozřejmě se musí dohlížet nad veškerými aspekty, které se zvířat týkají, tudíž tu máme i kontrolu krmiva, zda nejsou pro zvířata škodlivá, prohlíží se poražená zvířata, živočišné produkty z nich a také se setkáváme s pohraničním dozorem.

Hlavními aktéry na poli veterinárního dozoru jsou inspektoři, mezi něž řadíme veterináře pod záštitou orgánů veterinární správy, Ministerstva obrany či vnitra, případně jimi vytvořených složek, které jsou k tomu pověřeny. Veterinární inspektoři jsou oprávněni při dozoru znehodnotit vadné produkty, či jejich znehodnocení nařídit. Dále také regulovat či zakázat jejich produkci, úpravu nebo zavádění na trh v případě absence zákonných požadavků či podezření z toho, případně též zakázat využívání místa, kde dochází k výše uvedeným činnostem.⁵³ V případech týkajících se veterinárních léčiv a veterinárních technických prostředků plní funkci státního dozoru Ústav.

Zákon nám také stanoví dispozitivní výčet případů mimořádných opatření, která obsahují nejrůznější nařízení či omezení. Z výčtu bych tu zmínila především nařízení na očkování, karanténu či porážku zvířat. Dále také v případě nákazy určení jeho původce, případně zde stanoví i opatření při nákaze přesahující hranice. Zvláštní odstavce jsou zde pak věnovány situacím při výskytu kulhavky a slintavky, kdy mohou být uzavřeny celé obce.⁵⁴

⁵³ Ustanovení §53 odst.1 zákona č. 166/1999 Sb. o veterinární péči.

⁵⁴ Ustanovení §54-55 zákona č. 166/1999Sb. o veterinární péči.

Aktuální příklad

V nynější době se setkáváme s řadou incidentů, kdy se v rámci veterinárního dozoru zjistila závadnost masa. Nejnovější kauzy se týkaly masa z Polska, jež bylo zdravotně závadné. V první řadě šlo o hovězí maso nakažené salmonelózou, které se dostalo do několika podniků. Na to konto ministr zemědělství prohlásil, že dojde ke kontrolám veškerého polského hovězího masa. To bylo samozřejmě pro ČR výborné rozhodnutí, nicméně to vyvolalo nesouhlas jak ze strany Polska, tak i Evropské unie, která ČR vyzvala, aby nepokračovala v kontrolách, ač to náš §29 zákona č. 166/1999 o veterinární péči dovoluje. My jsme ovšem výzvu odmítli a přišli na dalších několik tun závadného masa, tentokrát nejen hovězího, ale i kuřecího nakaženého opět salmonelou. Na to inspektoři Evropské unie přistoupili k razantnímu kroku a provedli kontrolu přímo na jatkách v Polsku. Široká veřejnost tak začala nakupovat masa zvířat chovaných i poražených v ČR.

4.4. Welfare zvířat

Jak již bylo řečeno v kapitole zabývající se historií, zvířata byla od pradávna člověkem domestikována z mnoha důvodů. Mezi ně patří zejména využívání zvířat pro práci, ale také aby sloužila jako zdroj obživy. S přibývajícím počtem lidí na světě se pojí nekontrolovatelně zvyšující se potřeba produkce živočišných produktů v posledních stoletích a tak jsou kladeny čím dál vyšší nároky nejen na množství, ale i v důsledku modernizace a nových směrů v myšlení, také na přizpůsobování zvířat libosti člověka. Ten se tedy snaží prostřednictvím plemenitby o vytváření takových „mutací“, aby byla uspokojena poptávka, která požaduje co nejlevnější produkty, ale zároveň to přineslo značný prospěch pro vlastníka. Toto se netýká pouze zvířat hospodářských, kdy se chovatelé snaží o rychlejší růst zvířat či aby dosahovala větších hmotností, ale i těch v zájmových chovech, kdy jsme svědky takového křížení, že například některé rasy psů vedou celoživotní boj se zdravím.

Není tedy divu, že je zde snaha ze strany států a mezinárodních organizací o regulaci, a alespoň v určité míře ulehčení a zlepšení životní úrovně a způsobu zacházení se zvířaty, aby svůj život a následný nedobrovolný odchod z něj byl co nejvíce humánní. Ač se s prvními jatky a velkochovy setkáváme již v průběhu 19. století, s určitou snahou o řešení nevhodných podmínek zacházení se setkáváme de facto až o sto let později, kdy došlo v rámci tzv. Brambelovy komise k vytyčení tzv. pěti svobod, které jsou nezbytné k zajištění pohody zvířat. Mezi ně patřilo právo lehnout si, natáhnout

si končetiny, otočit se, vstát a očistit se. Jak vidíme, šlo o opravdu základní požadavky na humánní zacházení a je až alarmující, že tyto tak běžné věci museli být „stanoveny“, přičemž by pro každého člověka měly představovat takovou samozřejmost, že by to snad ani nemělo být třeba. O dalších zhruba 50 let později došlo na půdě britské rady pro welfare hospodářských zvířat (Farm Animal Welfare Council, FAWC) k vytvoření nové koncepce pěti svobod, které byly následně o jednu doplněny prof. Websterem. Mezi tyto svobody řadíme svobodu od hladu a žízně (zajištění zdravotně nezávadné potravy a vody), svobodu od nepohodlí (aby si mělo zvíře kde odpočinout, případně v rámci potřeby se mohlo schovat), svobodu od bolesti, zranění a nemoci (zajištění řádné veterinární péče, tedy v rámci potřeby či prevence vzniku nemoci zajištění veterinárního dohledu a pomoci), svoboda uskutečnit normální chování (tedy sdružování s ostatními zvířaty stejného druhu, zajištění uspokojivého místa pro trávení času), svobodu od strachu a úzkosti a svobodu šestou - vykonávat svobodně a osobně kontrolu nad vlastní životní pohodou (což ovšem v plné míře nemůže být zvířeti umožněno).⁵⁵

4.5. Shrnutí

Několik staletí trvalo lidstvu, než si uvědomilo, že nemůžeme brát zvířata jako pouhé nástroje – věci, které nám jen slouží a nic jiného nás zajímat nemusí. Již z podstaty toho, že se jedná o živou věc, je jasné, že se s ní nemůže zacházet jako s věcí neživou. Ochrana majetku či lidského života byla vždy prioritou, ale s ochranou zvířat jako živých subjektů se setkáváme až v nedávné době. Za ochranu by se daly považovat i předpisy, které byly vydávány ohledně živočišné produkce. V tomto případě je účelem ochrany zabezpečit především lidské zdraví, aby nedocházelo k produkci vadných potravin. V současné době zde máme jak na zákonné tak podzákonné úrovni řadu zákonů souvisejících jak s obecně veterinární péčí, tak ochranou zvířat. Určitě by však nebylo od věci pokusit se umístit ochranu zvířat do ústavněprávní úrovně. Také činnost orgánů u nás funguje na kvalitní úrovni, zejména činnost Státní veterinární správy, která

⁵⁵ FILIPČÍK, Radek. *Welfare zvířat* [online]. [cit. 2019-07-10]. Dostupné z: <http://www.chovzvirat.cz/clanek/675-welfare-zvirat/>

svou práci vykonává ve všech rovinách od kontroly podniků, kde dochází k živočišné výrobě, přes dozor při přepravě zvířat, až k dohledu nad dodržování pravidel při chovu zájmových zvířat.

Co se týče obecně welfare, stojíme ovšem na začátku, a je potřeba učinit ještě mnoho kroků k tomu, aby byla zvířata zbavena všeho příkoří. Nejen potřeba rozšířit povědomí o nutnosti hájit zájmy zvířat, ale také striktní dodržování pravidel a jejich vynutitelnost je zásadní. Mnozí by se domnívali, že vyspělé země už upustili od praktik, které prokazatelně zvířatům ubližují. Opak je však bohužel pravdou. Vždyť i u nás se stále nedaří prosadit například zákaz klecových chovů slepic, ač je širokou veřejností velmi podporován, ovšem zájmy politiků jsou želbohu jinde. Můžeme jen doufat, že se to brzy změní a tlak veřejnosti bude silnější.

Veterinární péče – obsah pojmu

V této kapitole bych se ráda zaměřila na podrobnější definici pojmu veterinární péče tak, jak jej máme uveden v zákoně o veterinární péči. Většina nezasvěcených lidí, kteří se s pojmem setkají, si domýšlí, že se jedná o úpravu postupů a pravidel při zdravotní péči o zvířata, jsou ale opravdu daleko od pravdy. Veterinární péče zahrnuje 6 hlavních institutů, část jich bych v rámci každé podkapitoly blíže rozvedla. Konkrétně se jedná o péči o zdraví zvířat a s tím spojenou ochranu před nákazami, kterými mohou zvířata trpět. To pak může kromě jiného vést k závadnosti živočišných produktů, ochrana proti tomuto je tématem další části. Konečně je součástí i veterinární asanace, státní veterinární dozor a ochrana životního prostředí, které je negativně ovlivňováno činnostmi spojenými s chovem zvířat, případně naopak jak ovlivňuje životní prostředí zdravotní stav zvířat.

5.1. Péče o zdraví zvířat

Péče o zdraví zvířat zahrnuje několik aspektů, nástrojů, jež jsou zapotřebí k naplnění daného cíle, tedy k udržování zdraví zvířat. Řadíme mezi ně dodržování zákonných povinností ze strany chovatelů, uplatňování požadavků při přepravě zvířat, či svodu zvířat, dozorovou činnost státních orgánů, vakcinaci zvířat, preventivní ošetřování volně žijících zvířat od parazitů.

Dozorová činnost orgánů zahrnuje v první řadě dohled nad biologickou bezpečností, tedy zajištění správných postupů v rámci jednotlivých hospodářství. Provozovatelé a vlastníci statků apod. musí například vést dokumentaci, jejíž podobu určuje legislativa, ohledně fungování vytvořit provozní řád, což je také jednou z posuzovaných věcí. Mimo jiné dopadá dohled i na dodržování řádné hygieny v prostorách, zda dochází k důkladné dezinfekci, deratizaci, čištění používaných technických prostředků a zda jsou používány pouze povolené čisticí prostředky. Kontroly tu mohou být prováděny jak ohlášené (jsou předem naplánované podle různých kritérií a pravděpodobnosti vzniku rizika nákazy), tak neohlášené, které orgány provádí, pokud vyvstane obava z možné nákazy v daném chovu. Subjekty oprávněné k provádění kontrol, zejména tedy inspektoři veterinární správy, mají k dispozici řadu

instrumentů k zajištění řádného průběhu kontroly či nápravě vadného stavu. Příпустné prostředky jsou pak ve formě procesních povinností (pořádková pokuty apod.), či faktický výkon jako znehodnocení vadných živočišných výrobků, případně vydání závazného pokynu. Kdy se jaký úkon vykoná, je ve většině případů jasné, ale i zde se občas dopustí kontrolní orgán pochybení. Příkladem bych uvedla případ, kdy byl při veterinárním dozoru vydán závazný pokyn k vynucení umožnění vstupu veterinární kontroly do provozovny podnikatele. Zde však orgán nejednal dle práva, kdy měl k tomuto účelu využít procesní prostředek, a to pořádkovou pokutu.⁵⁶ Kontroluje se také, zda je hospodářství správně zaregistrováno, zda byla činnost oznámena tak jak má, také zda má vytvořen pohotovostní plán (to je povinností u subjektů, jež mají hospodářská zvířata za účelem podnikání).⁵⁷ Co se týče zvířat (jejich označení apod.), krmiva a vedlejších živočišných výrobků, nezůstávají samozřejmě bez povšimnutí. V druhé řadě probíhá dozorová činnost nad léčivý a odbornými veterinárními úkony. Novela z roku 1999 umožnila chovatelům, kteří mají maturitu z veterinárního oboru a získali potřebné osvědčení, aby prováděli taxativně vymezené veterinární úkony v rámci jejich hospodářství na svých zvířatech. Pro příklad bych uvedla u selat úpravu zubů, krácení ocasu, kastrace samců, kterou mohou provádět i u skotu, ovcí, králíků či koz. U drůbeže může docházet k odstraňování posledních článků křídel, odstraňování drápů apod.⁵⁸ V rámci dozorové činnosti můžeme také zmínit případ, kdy dojde ke zjištění, že některá z osob jakkoli nakládá s látkou či přípravkem, jež svým složením dokáže zvýšit nebo snížit produktivitu hospodářského zvířete. V takovém případě se jedná o trestný čin uvedený v §305 zákona č. 40/2009Sb.

Ustanovení § 3 odst. 1 písm. a) veterinárního zákona nám definuje chovatele jako každého, kdo je vlastníkem či má zvíře v držbě, případně ten, kdo byl někým

⁵⁶ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 4. 2014, čj. 8 As 43/2013-54.

⁵⁷ STÁTNÍ VETERINÁRNÍ SPRÁVA. *Kontrola biologické bezpečnosti* [online]. [cit. 2019-10-05]. Dostupné z: <https://www.svscr.cz/zdravi-zvirat/dozorova-cinnost-informace-pro-chovatele/kontrola-biologicke-bezpecnosti/>

⁵⁸ STÁTNÍ VETERINÁRNÍ SPRÁVA. *Léčiva a odborné veterinární úkony* [online]. [cit. 2019-10-05]. Dostupné z: <https://www.svscr.cz/zdravi-zvirat/dozorova-cinnost-informace-pro-chovatele/leciva-a-odborne-ukony/>

takovým požádán o opatrování. Nehledí se zde na to, zda za to byla slíbena odměna či nikoli, ani o jak dlouhou dobu se jedná. Za chovatele se dle judikatury považuje i člen mysliveckého sdružení.⁵⁹ K **povinnostem chovatelů**, které mohou být vymezeny jako nutnost něco konat anebo naopak se některých činností zdržet, patří zejména zajištění uspokojivých životních podmínek, tím je tedy myšleno, aby nejen prostor, kde se zdržují, odpovídal jejich potřebám, ale samozřejmě poskytnutí vhodné potravy, veterinárního ošetření a zároveň snaha předcházet jakýmkoli zdraví ohrožujícím potížím. Samozřejmě sem řadíme i povinnosti součinnosti v případě vyšetření veterinářem, jako následné plnění potřebných úkonů, například podávání antibiotik. V §4 odst. 1 písm. f zákona č. 166/1999Sb o veterinární péči nalezneme povinnost chovatelů psů a lišek, aby nechali naočkovat svá zvířata proti vzteklině a pravidelně je přeočkovávali, což se týká většiny z nás, kteří doma máme čtyřnohého mazlíčka. Dále v případě, že chovatel chová 3 a více fen starších jeden rok, je povinen takovou situaci oznámit veterinární správě. Toto nám přinesla novela veterinárního zákona, kdy je snaha eliminovat a monitorovat možnost vzniku tzv. množiren. Také je zde povinnost dát veterinárně vyšetřit zvíře, zda nemá vzteklinu, pokud došlo ke zranění člověka, případně k jiným okolnostem, které vyvolávají podezření z nákazy[§ 4 odst. 1 písm. g) veterinárního zákona]. Mezi další povinnosti chovatele, které jsou uplatňovány nehledě na to, zda se jedná o zvíře v zájmovém chovu nebo zvíře hospodářské, se řadí dle veterinárního zákona (§4 odst. 1) chov zvířat takovým způsobem, aby byly zajištěny jeho potřeby jak po stránce fyzické, tak i psychické. Také musí pečovat o jeho zdravotní stav a podniknout veškerá opatření potřebná k zamezení vzniku a případnému šíření nákazy. Mimo to nalezneme v zákoně na ochranu zvířat proti týrání v §6 ustanovení, které explicitně zakazuje zvíře úmyslně opustit, ovšem není zde žádná sankce za spáchání, až na případnou úhradu nákladů dočasného ošetřovatele. S ohledem na specifické potřeby a také to, že jsou chovány zejména pro lidskou spotřebu, jsou pro chovatele hospodářských zvířat stanoveny ještě další povinnosti v §5 veterinárního zákona (například podávání nezávadné vody, schválených krmiv, léčiv, udržovat jejich ubikace v řádném stavu pomocí dezinfekce, dezinfekce či deratizace a tak podobně). Mnoho povinností nalezneme také v zákoně na ochranu zvířat proti týrání, který ve své

⁵⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25.10. 2007, č.j. 28 Cdo 1077/2007

podstatě obsahuje zejména povinnosti chovatelů, aby nedocházelo k týrání a nevhodnému jednání se zvířaty. Povinnosti jsou zde stanoveny buď obecně, nebo pro chovatele konkrétních druhů zvířat jako hospodářských, v zájmovém chovu, pokusných. Jelikož zákony ukládají chovateli mnohé povinnosti, promítá se zde princip odpovědnosti chovatele. Obecně každý subjekt je odpovědný za své jednání a musí za to nést důsledky. V rovině právní se setkáváme s deliktí odpovědností, kdy je dané protiprávní jednání řešeno v rámci trestního nebo správního práva, jak bylo pojednáváno v podkapitole o souvisejících právních předpisech.⁶⁰

Právní úpravu **přepravy zvířat**, nalezneme v několika zákonných a podzákonných právních předpisech, také ale v sekundárních předpisech EU. Přepravu můžeme rozdělit podle toho, za jakým záměrem je vykonávána, na komerční, tedy za účelem obchodu, a nekomerční, kdy se nerealizuje v rámci hospodářské činnosti, s tou souvisí i cestování se zvířaty v zájmovém chovu.⁶¹ V rámci našeho práva přepravu upravuje především zákon č.246/1992 Sb. na ochranu zvířat proti týrání. Ten nám určuje ve své třetí části obecné požadavky kladené pro dopravce (včetně jejich odborné způsobilosti) či chovatele, v jaké mají být zvířata kondici, což samozřejmě neplatí, jakmile je nutné je převést k veterináři. Také jak při přepravě postupovat, čeho se vyvarovat, zákazy se zvířetem nakládat hrubě, aby nebylo omezeno větrání, bít je, zákaz nasazování náhubku telatům, zvířata nebyla přivázána apod. Co se týče toho, jak má vypadat prostor, v němž se zvířata přepravují, stanovuje vyhláška č. 4/2009Sb. o ochraně zvířat při přepravě. Na poli evropského práva zde máme přímo aplikovatelná nařízení č.1/2005 o ochraně zvířat během přepravy a souvisejících činností a o změně směrnic 64/432/EHS a 93/119/ES a nařízení (ES) č. 1255/97, které se vztahuje na živé obratlovce při přepravě v rámci EU. Samozřejmě nám nebrání, abychom v rámci našeho práva aplikovali tvrdší právní normy, pokud jde o přepravu na našem území, určuje nám nejmírnější možné principy a pravidla, jimiž se jako členský stát musíme řídit.

⁶⁰ MÜLLEROVÁ, Hana a Vojtěch STEJSKAL. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013. Společnost (Academia). ISBN 978-80-200-2317-9, s. 308.

⁶¹ MÜLLEROVÁ, Hana a Vojtěch STEJSKAL. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013. Společnost (Academia). ISBN 978-80-200-2317-9, s. 356.

Nevztahuje se však na přepravu k veterináři a také v případě pokud není spojena se zemědělskou činností. V neposlední řadě nalezneme v zákoně na ochranu zvířat proti týrání ustanovení týkající se ochrany zvířat při přepravě, kdy je kladem důraz na vhodné zacházení se zvířetem a zajištění náležitých požadavků jako maximální doby přepravy, zajištění obecných podmínek jako poskytnutí vody, krmiva a odpočinku, případně jaká zvířata jsou k přepravě způsobilá. Veterinární zákon pak ukládá povinnost chovateli, od kterého se zvíře přepravuje, zajistit si veterinární osvědčení, že je zvíře způsobilé k přepravě, a stanoví bližší podmínky a náležitosti tohoto osvědčení. Pak také povinnosti dopravce apod. Jak je z uvedeného patrné, je právní úprava přepravy opravdu velmi roztráštěna a není snadné se v ní snadno orientovat. To může být úskalí jak pro chovatele, tak pro dopravce s ohledem na to, kolik povinností musí být splněno a zajisté by bylo přínosné, pokud by se úprava seskupila a stala se tak lépe čitelnou.

Pod přepravu se řadí i **svod zvířat**, kterým se dle veterinárního zákona rozumí seskupení většího množství hospodářských zvířat, která mohou pocházet od různých chovatelů. Pořadatelé svodů si v první řadě musí zajistit povolení od obecního úřadu a od krajské veterinární správy podmínky, za kterých se může konat a jejichž splnění musí dodržet. Samozřejmě se smí účastnit pouze zdravá zvířata a musí být zajištěno, aby byla splněna veškerá potřebná opatření k zabezpečení jejich pohody. Donedávna byl svod jednou z kategorií veřejných vystoupení, což se ovšem novelou změnilo, je upravováno zvlášť a platí pro shromáždění hospodářských zvířat různých chovatelů.⁶²

Preventivní ošetřování volně žijících zvířat od parazitů se týká spárkaté zvěře, mezi níž řadíme čeled' jelenovitých, turovitých (např. zubr) a prasatovitých, tedy prase divoké. Tuto problematiku upravuje mimořádné veterinární opatření, jež uděluje výjimku ze zákazu a v nezbytných případech povoluje podání antiparazitárních preparátů. Je ovšem potřeba doložit podklady, že je potřeba léčby a také uvedení

⁶² STÁTNÍ VETERINÁRNÍ SPRÁVA. *Veřejná vystoupení a svody zvířat* [online]. [cit. 2019-10-07]. Dostupné z: <https://www.svscr.cz/zdravi-zvirat/verejna-vystoupeni-a-svody-zvirat/>

jakému druhu, množství, místě a času podání. Nezbytností je také uvedení jména veterináře, který to provede.⁶³

5.2. Nákazy a jejich zdolávání

Nákazy a nemoci, které jsou přenosné ze zvířete na člověka, jsou součástí našich životů a jelikož jejich výskyt není v naší moci úplně odstranit, jsou zde snahy je co nejvíce eliminovat. Mnohdy se jedná o opravdu životu nebezpečné nemoci a tak je občas potřeba využití i krajních prostředků. Co se týče výčtu druhů nálezů, nalezneme ho ve Věstníku ministerstva zemědělství, jež má za úkol takto evidovat seznam nálezů, která dle práva EU musí být hlášena Evropské komisi a členskými státy. Některé druhy, pro které neplatí ohlašovací povinnost podle práva EU, mohou spadat do seznamu nálezů uváděné v příloze č. 2 k veterinárnímu zákonu, které musí krajská veterinární správa hlásit Ústřední veterinární správě. V podzákoněm prováděcím předpisu pak nalezneme bližší informace, jež se vztahují k dané problematice, jako například kdy se vytváří pohotovostní či ozdravný plán, pravidla pro sledování, jak zvířata držet v izolaci apod.⁶⁴

Jedním z primárních úkolů veterinárního zákona je právně upravit problematiku nálezů, od jejich výskytu až po ochranu a zdolávání. Pro snazší orientaci se setkáváme s úpravou rozdělenou na úkoly státní veterinární správy a chovatelů.⁶⁵ Ustanovení § 10 odst. 1 obsahuje úkoly státní veterinární správy, která plní zejména kontrolní a dozorovou činnost, kdy sleduje a prověřuje podezření z výskytu nálezů, pokud k nálezové situaci dojde, sleduje vektory (obratovce i bezobratlé živočichy schopné nález přenášet), přijímá opatření, která mají napomoci ke zdolání nálezů. Krajská veterinární správa, jejíž povinnosti stanoví §13 veterinárního zákona, v případě nálezů či podezření z výskytu nálezů nejprve zjistí, jaké kroky učinil chovatel a následně v souladu s právem a metodami doporučenými orgány EU provede mimořádná

⁶³ STÁTNÍ VETERINÁRNÍ SPRÁVA. *Antiparazitární ošetření volně žijící zvěře* [online]. [cit. 2019-10-07]. Dostupné z: <https://www.svscr.cz/zdravi-zvirat/antiparazitarni-osetreni-volne-zijici-zvere/>

⁶⁴ §10 odst. 2 a odst. 3 zákona č. 166/1999Sb. o veterinární péči a změně některých souvisejících předpisů

⁶⁵ DAMOHORSKÝ, Milan, HANA MÜLLEROVÁ, MARTIN SMOLEK a TEREZA SNOPKOVÁ. *Zemědělské právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-584-5, s. 48.

opatření, zejména pošle k laboratornímu vyšetření vzorky od zvířat či jejich ostatků, zahájí epizootologické šetření ke zjištění původce nákazy. Pokud chovatel o dané nákaze nemá dostatečné informace, tak mu je poskytně společně i s tím, jak se daná nemoc šíří, co je třeba učinit k jejímu zničení, jaké dezinfekční prostředky má užívat. Může také chovateli nařídit, aby izoloval zvířata a učinil jejich soupis, občas je nutné, aby došlo k utracení zvířete a také omezit nakládání s živočišnými produkty, jež by mohly být nositeli nákazy. Ke všem těmto činnostem je chovatel povinen poskytnout náležitou součinnost a uposlechnout veškerá nařízení. Další povinnosti, které jsou blíže specifikované v § 11 a §12 veterinárního zákona, obsahují zejména ohlašovací povinnost krajské veterinární správě (neplatí, pokud již bylo nahlášeno úřednímu či soukromému veterinárnímu lékaři) nejen chovatele, ale také jeho zaměstnanců či všech, kteří se zvířetem či živočišnými produkty v rámci svého povolání přichází do styku a s ohledem na to jsou i schopni rozpoznat příznaky. Po nahlášení, do doby než se dostaví veterinář, je pak chovatel povinen zajištění zvířat podezřelých z nákazy, nemanipulovat s podezřelými předměty či živočišnými produkty, kromě jejich oddělení od zbytku, dezinfikovat prostory, kde se zvířata zdržují atd. Následně máme i uvedeny pokyny pro soukromého veterinárního lékaře, zejména zvíře prohlédnout a uvědomit veterinární správu.

V případě, že dojde k propuknutí nákazy, je potřeba provést schválená a doporučená ochranná a zdolávací opatření. Zejména je vhodné označit epicentrum nákazy, v případě potřeby zřídit ochranné pásmo. Je také vhodné, aby došlo k řádnému vyčištění prostorů, kde se zvířata zdržují. Nakažená zvířata, případně i ta, které by se mohla stát obětí nákazy, je třeba označit, v určitých případech také očkovat a někdy musí dojít i k utracení. Také živočišné produkty je potřeba zlikvidovat. Po uplynutí dostatečné doby od provedení opatření může orgán, který jej nařídil, prohlásit opatření za ukončená. To udělá také v případě, že laboratorní vyšetření nepotvrdila nákazu. Zvláštním pojmem je pak v zákoně definovaná síť epizootologického sledování, která slouží ke sledování nálezové situace u skotu a prasat. Může být buď celorepubliková či jen v rámci určitých oblastí.⁶⁶

⁶⁶ Ustanovení §15-§17a zákona č. 166/1999 Sb. o veterinární péči a změně některých souvisejících zákonů.

Odvětví zemědělství, kam patří i živočišná výroba, je specifické mimo jiné tím, že jsou hojně poskytovány dotace jak na úrovni EU, tak národní. Důvodů pro to je velké množství, zejména pak jeho náchylnost s ohledem na vnější vlivy jako počasí apod. Mimořádná opatření vykonávaná z důvodu zdolávání nákaz mohou být mnohdy pro chovatele likvidační, a tak nám hlava IX zákona o veterinární péči ustanovuje náhrady a stanoví podmínky jejich čerpání. Hlavním kritériem je, že musí být nařízena minimálně izolace zvířat a náhrada se uděluje na základě žádosti. Také je nutné, aby chovatel splnil povinnosti - zejména oznamovací povinnost vůči krajské veterinární správě v případě podezření z nákazy, dále také provést veškeré nařízené úkoly z programu na ozdravování zvířat a konečně v rámci prevence učinit vše potřebné, co zákon stanoví pro předcházení před nákazami. Pokud toto nesplní, náhrada mu nenáleží, případně máme v zákoně i případy, kdy se sníží o 10%.

5.2.1. Africký mor prasat

Na začátku je vhodné říci o jak závažné virové onemocnění, na které není lék a jeho nákaza se dostává velmi těžko pod kontrolu, se jedná. Je vysoce nakažlivé jak pro domácí tak divoká prasata a více méně všechny případy končí smrtí. Vir, který nemoc způsobuje, se objevuje nejen v orgánech a krvi, ale i exkrementech, které vylučují. Na rozdíl od klasického moru se africký vyznačuje mnohem kratší dobou, kdy dojde od nákazy k úhynu. Hlavním poznávacím znamením je překrvená kůže na končetinách. Jak bylo výše zmíněné, neexistuje žádný lék, jediná možnost je prevence spočívající především v zábraně před kontaktem s volně žijícími jedinci a také důsledná kontrola krmiva. Problémem je také, že virus nezničíme mrazem ani sušením. K rozšiřování nákazy ovšem nejvíce přispívá člověk, zejména se jedná o mezinárodní obchod s kontaminovaným vepřovým masem. Bohužel mnohdy se nemusí ze začátku projevit příznaky, a pokud takový kus je exportován, může dojít k epidemii. Naštěstí se nemusíme bát, k přenosu na člověka nedochází. Podepisuje se ovšem na ekonomice a dochází k velkému nárůstu cen u vepřového masa z důvodu jeho nedostatku a vysoké poptávce.

5.2.1.1. Stav nákazy ve světě

Jak z názvu vyplývá, původ viru najdeme v Africe, konkrétně v její subsaharské části, kde se přenašečem stalo klíště. Pokud se zaměříme na výskyt v Evropě, největší přítomnost viru a značně znepokojivá situace panuje v Polsku. V posledních dnech došlo k rapidnímu nárůstu epidemie i v ostatních státech, zejména na Slovensku a nejnověji v Srbsku. Nákazou je také postiženo Bulharsko, Maďarsko, Belgie. Co se týče Asie, mezi postižené země se řadí Čína, Vietnam, Laos, Mongolsko, Severní Korea, asijská část Ruska, Kambodža, Myanmar a nově i Filipíny, což je značně znepokojivé, jelikož vir překonal moře, což je přirozenou zábranou.⁶⁷

5.2.1.2. Ochranná opatření před zavlečením

Jelikož nákaza se šíří velice rychle a bohužel nekontrolovatelně z důvodu přenosu od divokých prasat, země musí přistoupit k různým opatřením. Jedním z nejčastěji používaných je stavění plotů na hranicích. Jako příklad bych uvedla výstavbu plotu mezi Lucemburskem, které je momentálně bez nákazy, a Belgií, kde se epidemie objevuje ve značném měřítku. Mezi další státy, které přistoupily k tomuto řešení, patří Dánsko, Francie a Bulharsko (zde bohužel ani toto nepomohlo). Francie mimo jiné dala vzniknout tzv. „bílým zónám“, což je území, kde má dojít preventivně k vyhlazení všech divočáků. Na Slovensku jsou dodávány myslivcům a uživatelům honiteb chladírenské boxy, kam mají umisťovat skolenou zvěř. V Německu pak cvičí lovecké psy, kteří budou mít za úkol vyhledávání kadáver, kdy v případě včasného vyhledání se zamezí další šíření. Zajímavostí je, že psi byli naučeni vyhledávat tzv. „po větru“ a neštvat živou zvěř, což muselo být jistě velmi obtížné.⁶⁸

5.2.1.3. Právní úprava

Jelikož se jedná o opravdu značný problém, je nutná samostatná právní úprava. V rámci evropského práva se setkáváme se směrnicí Rady č. 92/119/EHS, kterou se

⁶⁷ AMP na Filipínách: ohniska potvrzena poblíž Manily [online]. [cit. 2019-10-14]. Dostupné z: <http://www.africkymorprasat.cz/aktuality/amp-na-filipinach-ohniska-potvrzena-pobliz-manily>

⁶⁸ V Německu cvičí psy na vyhledávání uhynulých divočáků [online]. [cit. 2019-10-14]. Dostupné z: <http://www.africkymorprasat.cz/aktuality/v-nemecku-cvici-psy-na-vyhledavani-uhynulych-divocaku>

zavádějí obecná opatření Společenství pro tlumení některých nákaz zvířat a zvláštní opatření týkající se vezikulární choroby prasat. Směrnice č. 2002/60/ES, kterou se stanoví zvláštní ustanovení pro tlumení afrického moru prasat a kterou se mění směrnice 92/119/EHS, pokud jde o těšínskou chorobu prasat a africký mor prasat, která vyčleňuje africký mor prasat z obecné směrnice a upravuje ho speciálně. Jak z definice směrnice vyplývá, není to právní předpis, který by se přímo aplikoval. Udává pouze členským státům určitý požadavek, cíl, kterého mají státy dosáhnout. Ovšem jakým stylem se toho ujmu, to už je na nich. V tomto konkrétním případě nalezneme úpravu na podzákoně úrovni ve vyhlášce č. 202/2004 Sb. o opatřeních a zdolávání afrického moru prasat. Ta se zabývá všemi aspekty. V případě výskytu nám stanoví užití pohotovostního plánu a podmínky ohlášení, dále uvádí jak nemoc potlačovat a nakonec jak zacházet se zvířaty, která s nákazou přišla do styku. Opravňuje mimo jiné také k tomu, pokud se prokáže výskyt moru v hospodářství, aby došlo pod dohledem k utracení všech prasat. K obnově chovu může dojít až 40 dní po provedené dezinfekci a dalších potřebných opatřeních. Pokud se hospodářství sestává z více jednotek, pak tak činíme na základě epizootologického šetření, které nám pomůže zjistit nejen dobu začátku nákazy ještě předtím, než došlo k ohlášení, ale také zda mohlo dojít k nákaze přesahující hranice daného hospodářství do jiného, či kdo je původcem nákazy.⁶⁹

Díky pravidlům a striktnímu dodržování nejen ze strany chovatelů, ale také veterinární správy či členů honiteb, se můžeme pyšnit skvělými výsledky, kdy jsme byli prohlášeni za zemi, která se afrického moru zbavila. Také s ohledem na prevenci, kdy jsme nedopustili, aby se prostor nákazy zvětšoval. Výše uvedená vyhláška je velmi kvalitně zpracovaný právní text, který se zabývá všemi možnými aspekty, a přináší sice razantní, ale o to více účinná řešení, která byla potřeba, pokud jsme se chtěli tohoto problému zbavit. Musíme si uvědomit, že tato nákaza nejenže se často zjistí až po určité době, kdy už může dojít k nákaze většího počtu jedinců, případně ve větší oblasti, ale také míra infekčnosti ji činí neobvykle zákeřnou.

⁶⁹ Vyhláška č. 202/2004Sb. o opatřeních pro předcházení a zdolávání afrického moru prasat §1-§10.

5.3. Ochrana ŽP před nepříznivými vlivy chovu zvířat

V první řadě je třeba zmínit, že živočišná výroba je nedílnou součástí zemědělského hospodaření, díky níž vzniká krmivo pro hospodářská zvířata, případně přispívá k udržování krajiny (ovce využívané pro pastvu). Hlavním posláním živočišné výroby je ukojit potřebu lidstva po masu, mléku, vejcích či jiných živočišných výrobcích (kůže apod.). Není den, kdy bychom se s těmito produkty, které bereme jako naprostou samozřejmost, nesetkávali. Pro většinu z nás jsou absolutně nenahraditelné a nedokážeme si bez nich představit naše fungování. I proto tvoří živočišná produkce jednu z největších ekonomik světa a zabírá 26% povrchu země, kdy uměle měníme ekosystémy, zabíráme půdu, která sloužila divoce žijícím druhům, či kácíme lesy, abychom měli další prostor na haly či pastvu apod.⁷⁰ Na jedné straně se setkáváme s prezentací státních institucí, které ji vyzdvihují a staví do pozitivního světla, jako nástroj k udržení krajiny a jejího přínosu pokud je praktikována optimálními prostředky při zajištění ekologických standardů. To ovšem v zápětí oponují ekologické organizace, jejichž prohlášení obsahují varovné volání po rapidním snížení produkce z důvodu alarmujícího dopadu na životní prostředí. Zejména živočišná výroba přispívá k odlesňování, změnám ekosystémů a ničení biodiverzity, značné spotřebě sladké vody. To zapříčiňuje mimo jiné neschopnost na sebe poutat uhlík, což je pro zmírnění klimatických změn klíčové.⁷¹

Obecně známou věcí v posledních letech je, že živočišná výroba je jedním z největších znečišťovatelů ovzduší a původcem vzniku skleníkových plynů, které ovlivňují klima naší planety, což můžeme už pociťovat na vlastní kůži u nás (velká vedra a sucha). S tím se váže problematika uhlíkových stop, čímž se u jednotlivých činností měří jejich dopad a příspěvek ke klimatické krizi. Ty se měří podle tzv. LCA

⁷⁰ *Produkce a spotřeba masa se musí snížit na polovinu, vyzývá Greenpeace. Jen tak se podaří splnit závazky z Paříže* [online]. [cit. 2019-10-15]. Dostupné z: <https://ekolist.cz/cz/zelena-domacnost/zpravy-zd/produkce-a-spotreba-masa-se-musi-snizit-na-polovinu-vyzyva-greenpeace-jen-tak-se-podari-splnit-zavazky-z-parize>

⁷¹ FREIDINGER, Jan. *Naši zem ničí nejen změna klimatu, ale i my sami. Je třeba začít okamžitě jednat* [online]. [cit. 2019-10-15]. Dostupné z: <https://www.greenpeace.org/czech/clanek/4019/nasi-zem-nici-nejen-zmena-klimatu-ale-i-my-sami-je-treba-zacit-okamzite-jednat/>

konceptu (life cycle assessment), tedy jejich měření dle všech etap a souvislostí s daným výrobkem. Neposuzuje se pouze tvorba skleníkových plynů (v rámci zemědělství jsou to zejména oxid uhličitý, metan a oxid dusný), nýbrž i jiné dopady, ku příkladu spotřeba vody. ⁷²Uvedla bych příkladem koupi steaku z mladého býka z Argentiny, kdy se do uhlíkové stopy započítává jeho chov, kdy zažívací procesy těchto zvířat jsou s ohledem na klima škodlivé. Samozřejmě i zajištění jejich obživy mají souvislost s uhlíkovou stopou. V neposlední řadě mají v tomto případě největší dopad doprava do naší země a zahrnujeme sem i dopady z likvidace jejich obalů, nehledě i na emise vzniklé z asanace daného jedince. ⁷³

Není to však pouze jednostranný vztah, kdy mimo jiné chov hospodářských zvířat způsobuje klimatické změny, nýbrž i klimatické změny působí na zemědělskou produkci. Již nyní pocítujeme změny v počasí, což ve velké míře ovlivňuje mnoho aspektů chovu. Potýkáme se s vlny velkých veder v letních měsících, která mohou zapříčinit stres z horka a dehydrataci, což by vedlo například ke snížení produktivity, případně u některých druhů zvířat to může vyvolat smrt. Také se s tím pojí značné sucho, které se projeví nejen nedostatkem vody, ale i pastvy. Zvyšování globální teploty přiláká do našich končin také původce některých exotických onemocnění, celkově bakteriím se ve vyšších teplotách lépe daří. Z těchto důvodů je zapotřebí přizpůsobit provoz hospodářství, aby dokázala odolat těmto nepříznivým vlivům. ⁷⁴

Rámcová úmluva OSN o změně klimatu, jež přijalo 197 smluvních stran, nám stanoví, jak ostatně z názvu vyplývá, základní principy a pravidla, která jsou nezbytná k ochraně klimatu. Zejména tedy uvádí prostředky ke snížení distribuce skleníkových plynů na co nejmenší možnou míru, která by nebyla nebezpečná. Mezi její hlavní zásady patří tzv. princip předběžné opatrnosti, tedy řešení problému ihned, neodkládat

⁷² FLEISCHHANS, Richard a Jan FREIDINGER. *Co je uhlíková stopa potravin?* [online]. [cit. 2019-10-15]. Dostupné z: <https://www.greenpeace.org/czech/clanek/4490/co-je-uhlikova-stopa-potravin/>

⁷³ FLEISCHHANS, Richard a Jan FREIDINGER. *Co je uhlíková stopa potravin?* [online]. [cit. 2019-10-15]. Dostupné z: <https://www.greenpeace.org/czech/clanek/4490/co-je-uhlikova-stopa-potravin/>

⁷⁴ MÜLLEROVÁ, Hana a Vojtěch STEJSKAL. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013. Společnost (Academia). ISBN 978-80-200-2317-9, s. 53-54.

to na později, ač nemáme o dopadech ještě úplně jasno. Myslet do budoucna, na další generace. Odpovědnost nesou všichni společně, ovšem země, které jsou na tom ekonomicky nejlépe a jež se považují za hlavní původce, mají podporovat země rozvojové. A konečně nutnost ochraňovat ty části planety, které jsou změnou klimatu ohroženy, nebo mohou být, nejvíce.⁷⁵ K úmluvě se váže Kjótský protokol, jenž nám stanovuje už jasné a závazné cíle, zejména tedy snížení skleníkových plynů o 5% během prvního závazkového období (2008-2012). Ovšem například USA dosud tento protokol neratifikovalo, a jelikož je jedním z největších původců emisí skleníkových plynů, nejsou snahy ostatních tak efektivní. I přesto byl přijat navazující protokol (2012), který stanovoval druhé období (tentokrát 2012-2020) a vymezoval cíl snížit emise o 20% oproti roku 1990. K němu se ovšem ne všechny země připojily a bohužel není závazný pro rozvojové země, případně země, jejich hospodářství je na vzestupu (např. Čína nebo Brazílie).⁷⁶ V období mezi oběma protokoly se konalo několik mezinárodních konferencí, například v Kodani, kdy se země dohodli na udržení zvyšování globálního oteplování pod 2⁰C do roku 2100. Klimatickými změnami samozřejmě trpíme všichni, ale nejvíce rozvojové země, které nemají dostatek jak technických tak finančních prostředků, aby zvládly odolat nepříznivým vlivům. Tomu pomohla konference v Cancúnu, která vytvořila Zelený klimatický fond, jež má pomoci těmto zemím se přizpůsobovat a zmírňovat dopady.⁷⁷

Pařížská dohoda z roku 2015 je nejdůležitější právní rámec pro nadcházející léta od roku 2020, kdy končí doba Kjótského protokolu. V současné době ji přijalo 195 a většina ji ratifikovala, mezi nimi i největší původci emisí – USA, Čína. Ruská

⁷⁵ Ministerstvo životního prostředí. *Rámcová úmluva OSN o změně klimatu* [online]. [cit. 2019-11-08]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/ramcova_umluva_osn_zmena_klimatu

⁷⁶ Ministerstvo životního prostředí. *Kjótský protokol k Rámcové úmluvě OSN o změně klimatu* [online]. [cit. 2019-11-08]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/kjotsky_protokol

⁷⁷ Evropská komise. *Historický přehled klimatických jednání* [online]. [cit. 2019-11-08]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/czechrepublic/news/focus/ochrana_klimatu_cop21/historicky_prehled_jednani_o_klimatu_cs

federace a ještě pár dalších zemí bohužel dohodu zatím neratifikovala.⁷⁸ Jejím hlavním cílem je uchovat výsledný požadavek z konference v Kodani, tedy aby globální oteplování nepřekročilo 2⁰C, nejlépe 1,5⁰C. Což by zajistilo, že Země bude sama schopna se vypořádat s množstvím vyprodukovaných skleníkových plynů.⁷⁹ Současné vědecké poznatky přišly s nutností opravdu udržet růst maximálně o 1,5⁰C, což je stanoveno i ve zvláštní zprávě Mezivládního panelu pro změny klimatu IPPC z roku 2018, všechny strany dohody to vzaly v potaz a souhlasí s tím. Dále také uvádí potřebu snížit emise o 45% oproti roku 2010 a samostatné odbourávání uhlíkových plynů do roku 2050.

Jedním z potřebných kroků je vytvořit systém udržitelného zemědělství, jinak řečeno ekologických zemědělství, které jsou v posledních letech na vzestupu. Jejich cílem je produkovat zdravé produkty s výbornou jakostí, čehož chtějí dosáhnout spojením nejmodernějších poznatků a tradičních postupů. Například aby skot byl krmen pouze trávou, vynechání jakýchkoli chemických preparátů, obnovení a udržení biodiverzity v krajině, používat při práci s půdou klasické postupy vynechávajíc chemii. V ČR se nejvíce hospodaří s ovci, kozami a skotem, výhradně chovaných kvůli masu a ostatním živočišným produktům, po nichž je v naší zemi velká poptávka. Obzvláště v posledních letech je trendem kupovat bioprodukty, ač jsou cenově dražší, kladou přednost na kvalitu než kvantitu. Najde se i značné množství lidí, kteří kupují biopotraviny nejen z důvodu, že je to moderní, ale protože si uvědomují, že zvířata mají mnohem lepší životní podmínky na ekofarmách, než ve velkochovech.⁸⁰ Ideální by samozřejmě bylo nahradit alespoň některé produkty těmi s rostlinným původem, ideálně vyrobených v naší zemi samozřejmě, případně alespoň o polovinu snížit spotřebu masa, což by nemělo být kdovíjak na škodu, jelikož v dřívějších dobách lidé běžně měli maso

⁷⁸Paris Agreement [online]. [cit. 2019-09-16]. Dostupné z https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=Thttps://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/REATY&mtdsg_no=XXVII-7-d&chapter=27&clang=en

⁷⁹ Evropská komise. *Historický přehled klimatických jednání* [online]. [cit. 2019-11-08]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/czechrepublic/news/focus/ochrana_klimatu_cop21/historicky_prehled_jednani_o_klimatu_cs

⁸⁰ Müllerová Hana. *Zvířata a paragrafy*. Praha : Vydalo Středisko společných činností AV ČR, v.v.i. pro Ústav státu a práva AV ČR, v.v.i., 2015. Ediční číslo 11850, s. 13.

třeba 2krát týdně. Přelom nastal až po 1. světové válce, kdy se změnilly standardy ve stravování a rapidně stoupla spotřeba, v tyto doby jsme i zaznamenali vznik velkochovů. Ty byly vedeny jako každý jiný podnik, tedy že největšího zisku se dosáhne při velkém počtu zvířat, jelikož se nám sníží náklady na jednotlivé zvíře. Ještě větší snížení nákladů a tím větší zisk se dosáhne tím, že se vměstná co nejvíce kusů v co nejmenším prostoru.⁸¹ V současné době je ovšem poptávka tak vysoká, že nabídka by nestačila, a tak se uchylují bohužel k procesům a prostředkům, které pomáhají zrychlit produkci, bohužel ale jejich ekologický dopad je katastrofální a i díky němu jsme teď tam, kde jsme. A ani to za pár let nebude stačit k ukojení poptávky s ohledem na stále se zvyšující počet lidí na světě. Aby došlo je změně, je ovšem potřeba, aby lidé, zejména starší generace, začali nad jídlem a jeho dopadem přemýšlet a pokusit se změnit své stravovací návyky.

Ekologické zemědělství je jako většina institutů právně upraveno a musí plnit zákonem dané povinnosti, jejichž plnění je kontrolováno. Na národní úrovni ho upravuje zákon č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství a k němu se vztahující vyhláška č. 16/2006 Sb. Předně jsou zde ale přímo aplikovatelné nařízení Rady (č. 834/2007), která upřesňují nařízení komise (č. 881/2008, č. 1235/2008). Státní dozor patří do gesce Ministerstva zemědělství, které propůjčuje některé pravomoci Ústřednímu kontrolnímu a zkušebnímu ústavu zemědělskému, přičemž se řídí nařízením Evropského parlamentu a Rady č. 882/2004. V něm nalezneme pravidla pro plnění kontrol na úseku dodržování welfare, zejména co se týče kvality potravin a životních podmínek.⁸² Kontroluje se každá fáze výrobku od výroby až po obchod, včetně jeho označování. To se týká jak produktů tuzemských, ze zemí EU, tak i mimo EU. Ke kontrole dochází vždy alespoň 1 ročně a také je prováděno několik neohlášených kontrol. Ministerstvo zemědělství v těchto věcech přenechává jejich výkon na základě veřejnoprávní smlouvy 4 soukromým organizacím.

⁸¹ MÜLLEROVÁ, Hana a Vojtěch STEJSKAL. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013. Společnost (Academia). ISBN 978-80-200-2317-9, s. 49.

⁸² MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. *Státní dozor* [online]. [cit. 2019-09-25]. Dostupné z:

<http://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/ekologicke-zemedelstvi/ekologicke-zemedelstvi/statni-dozor/>

5.4. Veterinární asanace

Asanací se obecně rozumí kroky vedoucí ke zkvalitnění životního prostředí, je činnost prováděna subjekty, jež jsou nositeli povolení Státní veterinární správy. Zákon č. 166/1999 Sb. o veterinární činnosti se jí zabývá ve své hlavě V. Klasicky nejprve definuje, co pod pojem asanace patří. Nejde totiž pouze o odklid kadáver zvířat, nýbrž se sem řadí i odchyt potulné zvěře a opuštěných zvířat, také odhmyzení, deratizace, odstraňování zápachu a dezinfekce prostor.⁸³ Také se jedná o vypořádání se i s ostatními vedlejšími živočišnými produkty, ke kterým patří kromě již uvedených ostatků, též jejich výměšky jako moč apod., vajíčka či sperma, ovšem i syrové mléko či ulity měkkýšů nebo korýšů.⁸⁴ Jak již bylo zmíněno, ke všem těmto činnostem je třeba povolení a musí se používat jen schválené preparáty a metody. Chovatelé a jiné subjekty, které přicházejí do styku s vedlejšími živočišnými produkty, se mohou domluvit s oprávněnými osobami na pravidelném odvážení a likvidaci konfiskátů, v jiném případě mají ohlašovací povinnosti vždy při výskytu. Do doby než k odvozu dojde, musí je přesně označit a uchovávat v takových podmínkách, aby bylo zabráněno jejich znehodnocení, případnému vzniku nákazy a ohrožení jak lidí, tak zvířat, či aby nedošlo k odcizení. Máme zde ale i výjimku z pravidla u ostatků zvířat, pokud netrpěla nákazou a nejedná se o přežvýkavce či prase, kdy může chovatel sám zvíře na vhodném místě za použití dezinfekce zvíře pochovat nejméně 80cm hluboko. To se týká valné většiny lidí, kteří doma měli domácího mazlíčka, jež jim zemřelo.

Asanační podnik hraje s ohledem na výše uvedené velmi významnou roli na poli likvidace či dalšího zpracování kadáver či jiných konfiskátů vedlejší živočišné výroby. Zákon o veterinární péči jim stanoví obecné povinnosti, které musí dodržovat. Mezi nimi najdeme požadavek odvozu maximálně do 24 hodin od oznámení, nejde-li o urgentní případ (např. infikované zvíře), v tom případě je nutné zajistit převoz neprodleně. Samozřejmostí je dodržování hygienických norem, provádění vlastních kontrol a uchovávání jejich výsledků po dobu 2 let, a v případě zjištění nákazy se řídit zákonnými požadavky. Dále umožnit veterinární správě provádět v potřebných

⁸³ Ustanovení § 39 zákona č. 166/1999Sb. o veterinární činnosti.

⁸⁴ Vedlejší živočišné produkty [online]. [cit. 2019-09-25]. Dostupné z: <https://cit.vfu.cz/ivbp/prohledka-jatecnich-zvirat-a-masal/vedlejsi-zivocisne-produkty>

případech pitvy a vytvořit jim pro tyto účely vhodné místo. V neposlední řadě vytvořit provozní řád a předat jej ke kontrole veterinární správě. Co se týče likvidace, je zde více možností, buď může dojít ke spálení, nebo k zahrabání. V takovém případě však místo musí být v dostatečné vzdálenosti od výběhů a pastvin, kde se nachází hospodářská zvířata a míst, kde by mohlo způsobit ohrožení životního prostředí. Není to však jen zákon, který upravuje danou problematiku. Podrobnější požadavky nalezneme v podzákoných pramenech a to vyhlášce č. 82/2014 Sb. o kadáverech zvířat v zájmovém chovu a vyhlášce č. 94/2010 Sb. o některých veterinárních a hygienických požadavcích na přepravu a zpracování vedlejších živočišných produktů. V oblasti hygieny budou mít ovšem přednost nařízení EP a Rady ([č. 1069/2009](#)), případně Komise (č.142/2011).⁸⁵

Obecně je ještě vhodné uvést pár vět ohledně pravidel usmrcování zvířat. Právním rámcem tohoto institutu je zejména zákon na ochranu zvířat proti týrání. Především je zde uvedeno v §5, že nikdo nesmí zvíře usmrtit bezdůvodně a taxativně nám důvody vymezuje (například zdravotní důvody, deratizace, zvířata chovaná z důvodu produkce živočišných výrobků). Zároveň nám zakazuje některé způsoby usmrcování jako třeba utopení, ubití apod. a stanovuje podmínky, které musí splnit osoba, jež utracení provádí. Zakázány jsou nově také podniky, kde dochází k chování a usmrcování zvířat jen kvůli kožešině (§5 odst. 7). Ovšem dovoz takových výrobků funguje stále.

Ač se zprvu nejeví jako samozřejmé, že bychom pod pojmem asanace našli úpravu odchytu a následného zacházení s toulavými či opuštěnými zvířaty, je tomu tak. Veterinární zákon nám stanoví obecná pravidla jeho výkonu. Co se týče definice zvířete bez pána, tu nalezneme v rámci úpravy přivlastnění, konkrétně v §1046 občanského zákoníku, kdy jde ve zkratce o zvíře na svobodě a pokud mělo vlastníka tak v případě, že jej ovšem nehledá a zvíře nemá žádné označení, které by nás dovedlo k majiteli, to platí i u zkroceného zvířete či zvířete domácího. S vymezením pojmu toulavého a opuštěného zvířete se pro změnu setkáme v § 3 písm. h) a i) zákona č. 246/1992 Sb. na ochranu zvířat proti týrání. Hlavním rozdílem mezi oběma pojmy je vůle vlastníka, kdy u toulavého zvířete nebylo jeho úmyslem zvíře opustit, ale shodou okolností a náhod

⁸⁵ Ustanovení § 40-§41 zákona č. 166/1999Sb. o veterinární činnosti.

k tomu bohužel došlo, a chovatel o jeho další vlastnění stále stojí. Úmyslně opustit zvíře je v zákoně na ochranu zvířat proti týrání obsaženo hned dvakrát a to ve formě zákazu konkrétně v § 6 a pak je také v rámci výčtu činností, které jsou považovány za týrání v §4 odst. 1 písm. s). V praxi, až na zcela zřejmé případy (například koťata v krabici), není zcela jasné, zda se jedná o zvíře opuštěné či toulavé. I z tohoto důvodu zde máme útulky, kam se nalezené zvíře může umístit, a pokud se do 4 měsíců chovatel nepřihlásí, je zvíře považováno za opuštěné a může být nabídnuto k adopci. V případě, že jej našla osoba, která si ho je ochotná ponechat v dočasné péči, oznámí toto obci, která to zveřejní. Zde pak máme lhůtu 2 měsíce, aby se původní vlastník přihlásil. Pokud tak neučiní, přechází zvíře do vlastnictví nálezce.⁸⁶ V případě nálezu hospodářského zvířete se budeme ovšem řídit obecnými paragrafy nálezce, kdy zde lhůty jsou 1 rok, případně 3 roky, kdy se vlastník může domáhat svého vlastnictví. Povinnost o zvíře pečovat takovým způsobem, aby bylo spokojené jak po stránce fyzické, tak i duševní, ukládá pro změnu zákon na ochranu zvířat ve svém § 13 odst. 2. Ten dále stanoví povinnost oznamovací vůči obci, případně umístění zvířete do útulku, jako to máme již uvedeno v občanském zákoníku.⁸⁷

Osoba, jejímž úkolem je odchyt zvířat, ale také odstraňování uhynulých jedinců v zájmovém chovu, musí plnit zákonem dané povinnosti. Konkrétně se jedná o získání osvědčení po úspěšném studiu příslušného oboru (veterinární hygieny či lékařství), který je vyučován na vysoké škole. To se týká i osob, jež se o taková zvířata starají. Ideálním případem je, pokud se najde chovatel zvířete, jehož úkolem je mít zvíře určitý čas v izolaci a uhradit náklady (odchyt, krmivo, veterinární ošetření, atd.) tomu, kdo se o zvíře prozatím staral. Pokud se však chovatel nedohledá, případně mu není možné zvíře vrátit, je zvíře umístěno v útulku. V případě, že se jedná o jedince, který trpí nákazou, vydá krajská veterinární správa rozhodnutí, aby jej příslušná osoba utratila.⁸⁸ Jak ze zákona plyne, obec je odpovědná za nalezená zvířata. K tomu většinou slouží útulky, jež mohou být zakládány jak samotnými obcemi, tak i soukromými subjekty. Není však povinností, aby ho obec zřídila, mnohdy se setkáme s tím, že v dané obci či

⁸⁶ Ustanovení §1057-§1058 zákona č. 89/2012Sb. občanský zákoník.

⁸⁷ Müllerová Hana. Zvířata a paragrafy. Praha : Vydalo Středisko společných činností AV ČR, v.v.i. pro Ústav státu a práva AV ČR, v.v.i., 2015. Ediční číslo 11850, s. 16-17.

⁸⁸ Ustanovení §42 zákona č. 166/1999 Sb. o veterinární činnosti.

městské části žádný útulek nenajdeme. V takových případech se zvíře umístí do některého z blízkých útulků, se kterými má daná obec uzavřenou smlouvu či v některých případech je vybavená služebna obecní policie kotcem. Nehledě však na provozovatele, musí útulky plnit zákonem stanovené povinnosti. Rozhodně musí zařízení plnit podmínky, aby byla zajištěna pohoda zvířat, zejména po fyzické stránce, aby bylo zajištěno dostatečné místo, potrava apod. Po psychické stránce je to těžší, protože ač se zaměstnanci určitě snaží, aby každé zvířátko cítilo klid a pohodu, je to vždy na daném zvířátku, které to mnohdy vnímá jako velmi stresující a trpí. Dále zákon na ochranu zvířat proti týrání ve svém §24odst. 1 přímo stanoví, že obec má pravomoc ohledně zakládání, fungování a ukončení činnosti útulků.⁸⁹ Útulek musí mít vytvořen provozní řád, vést evidenci přijatých zvířat, včetně jejich podrobné specifikace. V případě umístění zvířete u nového chovatele také informace kdy k tomu došlo, komu bylo jaké zvíře odevzdáno. Zákon na ochranu zvířat proti týrání obcím ale také umožňuje ve svém §13 využití preventivních opatření, například pořádání akcí, které by poučili o tom, jak by měla vypadat správná péče o zvíře, co vše to obnáší, a tím zapůsobit na lidi, kteří si hodlají nějaké pořídit. Pak je zde možnost poskytnutí určité úlevy pro lidi, kteří se dobrovolně ujali opuštěného zvířete. Může se jednat například o příspěvek, případně třeba o odpuštění úhrady poplatku za psa, který je obcí stanoven.

5.5. Shrnutí

Snaha obsáhnout a právně upravit veškeré součásti veterinární péče byla víceméně úspěšná. Všechny její součásti nalezneme v hlavním zákoně o veterinární péči, což je výchozí bod při aplikaci pravidel. Dále tu máme další zákony a bezpočet vyhlášek a nařízení. Pro přehlednost je zde vymezeno pár hlavních oblastí. Nejbliže je většině lidí oblast péče o zdraví zvířat, jelikož se zde upravují povinnosti chovatelů nejen hospodářských zvířat, ale i těch v zájmovém chovu. Ovšem více jsou zde samozřejmě upraveny úkoly pro chovatele zvířat hospodářských. Souvisí to opět s tím, že tato zvířata jsou chována pro účely lidské spotřeby, tím pádem je třeba stanovit závazky, které musí být splněny, aby nedocházelo zejména k nálezům jak lidí, tak ale zvířat mezi sebou, což by mohlo vést k nutnosti snížit jejich počty a mělo by to dopad

⁸⁹ Ustanovení §24 odst. 1 zákona č. 246/1992Sb. na ochranu zvířat proti týrání.

na ekonomiku států. Příkladem může být zvýšení cen kuřecího masa a vajíček v době ptačí chřipky. A tak eliminace těchto situací je primárním cílem. Je zde také velká aktivita ze strany EU, zejména co se týče obchodu a přepravy zvířat a s tím související možnost zavlečení případných nákaz i za hranice států.

Další a neméně důležitou součástí je také ochrana životního prostředí, což by mělo být v těchto časech hlavním bodem, na který by měl být brán zřetel. Největším úskalím při aplikaci opatření na zlepšení životního prostředí je jejich dopad na světovou ekonomiku, její růst je hlavním přáním a zájmem politiků, mezinárodních korporací a dalších vlivných subjektů. Omezení spotřeby, konec intenzivních chovů, eliminace podpůrných praktik (antibiotika, rozsvícená světla celý den v halách nosných slepic apod.), to vše by snížilo zisky z daného odvětví, které je jedním z nejvýnosnějších.

Závěr

V rámci mé diplomové práce, jejímž tématem je právní úprava veterinární péče, jsem si kladla za cíl seznámit čtenáře s problematikou veterinární péče a poskytnou alespoň základní přehled, co vše tento pojem obnáší.

Předně bylo zapotřebí uvést historické souvislosti a posloupnosti k přiblížení vývoje daného tématu. Prvotní myšlenky se pojily zejména s vírou, některé druhy zvířat plnily úlohu pro náboženské záležitosti. V oblasti právní se pak setkáváme s úpravou v úrovni náhrady škody, ostatní instituty, které pod pojem zařazujeme dnes, nebyly vůbec brány v potaz. Dokonce i veterinární lékařství se rozvíjelo velmi dlouhou dobu a po řadu staletí šlo ruku v ruce s klasickým lékařstvím. Několik staletí trvalo, než se lidstvo začalo zabývat i jinými aspekty, a k původním myšlenkám se přidaly i ty, které pojem veterinární péče rozšiřují nejen o otázky výkonu zdravotních činností, ale také o bezpečnost potravin, ochranu životního prostředí, ochranu zvířat, zajištění welfare a ochranu před nákazami, jak jim předcházet a jak postupovat v případě, že k nákaze dojde. Byla to ovšem dlouhá cesta, než se začala takto veterinární péče komplexně vnímat.

Jelikož jsme suverénním státem, který je členem mnoha mezinárodních organizací a je smluvní stranou řady mezinárodních dohod, kapitola zabývající se tímto tématem nemohla chybět. Chtěla jsem zde především uvést nejdůležitější úmluvy, které se zabývají veterinární péčí, případně s ní blízkce souvisí. Jelikož jsme smluvními stranami, mají vliv i na tvorbu naší legislativy. Většina z nich se týká ochrany zvířat, buď určitých druhů, či obecně všech při konkrétní činnosti, případně situaci. Jelikož jsou zvířata schopna mít city a pociťovat bolest, je nutné zajistit, aby nedocházelo k jejich utrpení, případně aby se s nimi zacházelo tak, jak je s daným druhem zapotřebí. Všechny státy ovšem nemají stejné chápání pojetí zvířete, a tak zde máme tyto úmluvy, které mají za úkol zajistit stejnou ochranu globálně. Nejen ochrana zvířat, ale také bezpečnost potravin, či úprava podmínek obchodu se zvířaty jsou náplní smluv. Co se týče organizací, primárně zde figuruje Rada Evropy a OSN. Ovšem nesměla jsem

opomenout ani Světovou organizaci na ochranu zvířat či Organizaci pro výživu a zemědělství.

Jako členský stát Evropské unie, jsme povinni dodržovat její právní předpisy, na jejichž utváření se také podílíme. V některých případech pro nás přímo vyplývají práva a povinnosti z nařízení či rozhodnutí, jindy je nám v rámci směrnic ponechána určitá míra svobody v tom, jak danou záležitost implementujeme do našeho právního řádu. Historický vývoj v rámci veterinární péče je nedílnou součástí třetí kapitoly. Také se zde zabývám komparací právních úprav České a Slovenské republiky. Po staletí jsme tvořili jeden celek a i v nynějších dobách, kdy jsme sice odděleni, se naše právní předpisy v rámci veterinární péče v mnohém shodují. A to nejen kvůli naší společné historii, ale také z důvodu členství v EU. Hlavním rozdílem je snad jen právní úprava ochrany zvířat.

Samozřejmě by bylo naivní domnívat se, že jediným důvodem k právní úpravě tohoto odvětví na mezinárodní a evropské úrovni je jen ochrana zvířat. Jistě je to jednou z nejdůležitějších myšlenek, ovšem dalším neméně podstatným motivem je ochrana lidstva a ekonomiky. Pokud bychom opomenuli upravit podmínky zahraniční přepravy, mohlo by docházet k následujícím okolnostem. Pravděpodobnost šíření nálezů zvířat mezi státy by se značně zvýšila, jelikož ne každý stát by dbal na dostatečnou ochranu a striktní dodržování pravidel. Na to by doplatily státy ostatní a docházelo by tak k úhynům velkého množství zvířat, eventuálně v případě nákazy, která by byla přenosná i na člověka, ke snížení počtu populace lidí. Obě tyto varianty by s sebou nesly také dopad na světovou ekonomiku, což by opět vedlo ke zhoršení životních podmínek jak lidí, tak zvířat. Dále v případě absence úpravy přepravy přes hranice by mohlo docházet ke špatným způsobům umístění a zacházení se zvířaty. To vše se týká a i mezinárodního obchodu se zvířaty, kdy musí být zajištěna nejen vhodná doprava, zajištění vhodných podmínek pro převoz, ale také zde máme povinnost veterinárních prohlídek, aby nedocházelo k přepravě zvířat nemocných, dále je zde omezení v obchodu s chráněnými a jimi podobnými druhy zvířat. Pokud by tato oblast nebyla regulována, mohlo by to dojít až ke změnám ekosystémů v případě, že by se do zemí dostávaly druhy nepůvodní, které by případně mohly i ohrozit výskyt druhů původních a typických pro danou

lokalitu. Ovšem ani dostatečná a podrobná právní úprava, jež se snaží zachytit a zpracovat co nejvíce pravděpodobných situací, nám nezajistí stoprocentní ochranu. V současnosti to můžeme spatřovat například ve výskytu afrického moru prasat, který sužuje evropské státy a jeho vymícení se nedaří, jelikož hlavním přenašečem je prase divoké. Dále opětovně se objevující ptačí chřipka, či dovoz masa se salmonelózou a podobně.

Welfare, tedy zajištění pohody zvířat, je jedním z nejdůležitějších myšlenkových koncepcí, proto jsem považovala za důležité se jím blíže zabývat v kapitole čtvrté. Pojetí pojmu zvířete se v posledních letech naštěstí změnilo. Došlo k posunu od myšlenek, že se jedná pouze o objekt podobný věcem, k ideě chápání zvířete jako subjektu, který je schopen vnímat, mít city a cítit bolest. To byl velký zvrát správným směrem a novelou došlo ke změnám v mnoha zákonech. Samozřejmě stojíme teprve na začátku a máme v této oblasti ještě značné rezervy a nutnosti právní úpravy. Záleží to ovšem opět na chápání lidí. Ač se v současnosti stále více osob angažuje v ochraně životního prostředí a zvířat, dokud budou u moci jedinci, jež jsou oligarchy či jimi ovlivněni, bude velice obtížné něco v této oblasti změnit. Příkladem může být způsob uvažování Číny či katastrofální počínání USA, jež je jedním z předních znečišťovatelů, a jelikož u moci je člověk, který má hlavní vidinu v rozmachu průmyslu, výrobě zbraní apod., těžko se zde budou aplikovat tolik potřebná opatření pro záchranu klimatu a ochranu zvířat. Však podobná situace panuje i nás. Sice v určité míře dbáme na ochranu životního prostředí, ovšem upřímně by bylo vhodné přijmout mnohem víc ustanovení na jeho ochranu, zde máme velký prostor ke zlepšení. Právních předpisů na ochranu zvířat máme také sice celou řadu, ale je ještě spousta situací, které by bylo třeba upravit, zejména zacházení se zvířaty z intenzivních chovů, pro ty děláme opravdu málo. Úsilí o změnu ze stran nejen organizací na ochranu zvířat či opozičních stran je značné, ale bohužel současné kroky vládních stran ho bojkotují. Je to opět spojeno s tím, že například pokud by došlo k zákazu chovu slepic v klecích, snížil by se ekonomický prospěch některých subjektů, což je pro ně samozřejmě nepřijatelné.

Právní předpisy, které se blíže týkají veterinární péče, jsem uvedla v kapitole čtvrté. Zde nalezneme jejich krátkou specifikaci spočívající v souvislosti s tématem diplomové práce, podrobněji se některým věnuji v rámci jednotlivých kapitol. Také zde uvádím výčet orgánů státní správy, které plní důležité funkce pro správné a zákonné fungování na všech úrovních. V této oblasti se těšíme dobré propracovanosti a jsme v souladu s moderními myšlenkami mezinárodních právních úprav. Jak jsem však již výše uvedla, určitě jsou úseky, kde bychom se měli co nejdříve zlepšit a učinit změny. Abych však nebyla jen kritická, oblast přepravy zvířat, asanace, prevence, vzniku a řešení nálezů, státní veterinární dozor a mnoho dalšího se těší opravu dobré kvality. Odměnou může být například náš úspěch v situaci s výskytem afrického moru prasat, kdy jsme první zemí, které se podařilo tuto nákazu vymýtit. A to i s ohledem na to, že v sousedním Polsku či Slovensku je stav téměř kritický.

Koncept veterinární péče, blíže specifikovaný v kapitole páté, jak již bylo několikrát zmíněno, se skládá z mnoha částí. Předně péče o zdraví zvířat, zejména ochrana před nálezami a jejich zdolávání, některé aspekty bezpečnosti potravin, ochrana životního prostředí, jak před důsledky produkce a chovu zvířat, tak ochrana zvířat před špatným životním prostředím, asanace a také kontrola dodržování práv a povinností vyplývajících jak ze zákonných, tak podzákonných předpisů – to vše a mnohem více zákon, alespoň v základech, upravuje. Jelikož žijeme v době, kdy se nám daří bojovat s různými nemocemi, populace lidstva se stále velkou mírou zvyšuje. To vede k větší spotřebě také živočišných produktů, které prozatím tvoří největší část naší obživy. Ač se pomalou měrou přesouváme i k výrobkům rostlinným a jsou zde snahy při vytváření vhodných alternativ k výrobkům živočišným. A tak tu stále fungují intenzivní chovy, které dokážou ukojit potřebu lidí ve velkém měřítku za málo prostředků. I když se zvyšuje počet hospodářství ekologického zemědělství, využívá jejich produkty menší podíl lidí. Stojí za tím nejen rozdíl v cenách (ekologické zemědělství není schopno nabízet produkty za stejné ceny jako chovy intenzivní, kde se snaží co největší počet zvířat chovat na co nejmenší ploše, umělými mechanizmy vytvářet takové podmínky, aby produkce byla co největší za co nejmenší cenu apod.), ale také ignorace či pohodlnost lidí, kdy v nákupních řetězcích převažují produkty z intenzivních chovů a

kvalitní potraviny z ekologického zemědělství nalezneme spíše na farmářských trzích, přímo na farmách, či internetových obchodech.

Jak je zřejmé z výše uvedeného, veterinární péče je pojem, který obsahem opravdu překvapí. Dotýká se každého z nás a prakticky denně se s ním setkáváme. Mým cílem bylo uceleně popsat vše, co si pod ním představit. Rozborem jsem zjistila, že právní úprava je značně roztržitá a vyznat se v ní rozhodně není lehkou záležitostí. Jistě by stálo za úvahu pokusit se o větší přístupnost veřejnosti, aby i právní laici, jimiž je zajisté velká většina chovatelů a ostatních subjektů, kterých se normy týkají, se mohli v právní materii orientovat. Zajisté by to pomohlo k lepší aplikaci povinností v praxi. Na druhou stranu jsou předpisy kvalitně zpracovány a snaží se zachytit co nejvíce materie, aby nedocházelo k nežádoucím stavům.

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury

- ✓ MÜLLEROVÁ, Hana a Vojtěch STEJSKAL. *Ochrana zvířat v právu*. Praha: Academia, 2013. Společnost (Academia). ISBN 978-80-200-2317-9.
- ✓ HAVLIŠ, Milan a Milan MALENA. *Veterinární péče v českých zemích*. Brno: Státní veterinární správa ve spolupráci s Veterinární a farmaceutickou univerzitou, 2011. ISBN 978-80-7305-589-9.
- ✓ SOVJAK, Richard a Lukáš JEBAVÝ. *Základy pohody zvířat*. V Praze: Česká zemědělská univerzita, 2014. ISBN 978-80-213-2519-7.
- ✓ ČERNÝ, David. *Práva zvířat: filozoficko-právní perspektiva*. Praha: Středisko společných činností AV ČR, 2016. ISBN 978-80-200-2596-8.
- ✓ DAMOHORSKÝ, Milan, Hana MÜLLEROVÁ, Martin SMOLEK a Tereza SNOPOKOVÁ. *Zemědělské právo*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-584-5.
- ✓ BATHO, Howard a Henrik BENDIXEN. *The EU veterinarian: animal health, welfare & veterinary public health developments in Europe since 1957*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2008. ISBN 978-92-79-06997-0
- ✓ PRCHALOVÁ, Jana. *Právní ochrana zvířat*. Praha: Linde, 2009. ISBN 978-80-7201-763-8
- ✓ Müllerová Hana. *Zvířata a paragrafy*. Praha : Vydalo Středisko společných činností AV ČR, v.v.i. pro Ústav státu a práva AV ČR, v.v.i., 2015. Ediční číslo 11850

2. Seznam použitých internetových zdrojů

- ✓ Veterinární a farmaceutická univerzita Brno. *Boj s morem skotu skončil* [online]. [cit. 2019-02-18]. Dostupné z: <http://www.vfu.cz/media-verejnost/informace-pro-media/tz/2011-12-16-boj-s-morem-skotu-skoncil.html>
- ✓ Agentura ochrany přírody a krajiny ČR. *CITES v Evropské unii a České republice* [online]. [cit. 2019-06-16]. Dostupné z: <http://www.ochranaprirody.cz/cites/cites-v-eu-a-cr/>

- ✓ World Trade Organization. *GATT and the Goods Council* [online]. [cit. 2019-06-16]. Dostupné z: https://www.wto.org/english/tratop_e/gatt_e/gatt_e.htm
- ✓ World Organization For Animal Health. *Our missions* [online]. [cit. 2019-09-08]. Dostupné z: <https://www.oie.int/about-us/our-missions/>
- ✓ MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. *Organizace OSN pro výživu a zemědělství – FAO* [online]. [cit. 2019-12-18]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/zahranicni-vztahy/mezinarodni-organizace/organizace-osn-pro-vyzivu-a-zemedelstvi.html>
- ✓ MASOT, Albert. *Nástroje SZP a jejich reformy* [online]. [cit. 2019-09-08]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/107/nastroje-szp-a-jejich-reformy>
- ✓ Rada EU. *Reforma společné zemědělské politiky po roce 2013* [online]. [cit. 2019-09-16]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/cap-reform/>
- ✓ Státní zemědělský intervenční fond. *Státní zemědělský intervenční fond* [online]. [cit. 2019-09-22]. Dostupné z: <https://www.szif.cz/cs/o-nas?setCookie=true>
- ✓ Evropská rada a Rada EU. *Obchodní dohody EU* [online]. [cit. 2019-11-16]. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/trade-policy/trade-agreements/>
- ✓ Ministerstvo zemědělství. *Existuje obecné vymezení pojmů "zvíře a živočich" a jaký je mezi nimi rozdíl?* [online]. [cit. 2019-10-08]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/casto-kladene-otazky/existuje-obecne-vymezeni-pojmu-zvire-a.html>
- ✓ ADAMOVIČ, David - tým PKMK. *Pojem zvíře v současné právní úpravě a v novém občanském zákoníku* [online]. [cit. 2019-10-08]. Dostupné z: <https://www.vetkom.cz/pojem-zvire-v-soucasne-pravni-uprave-a-v-novem-obcanskem-zakoniku/>
- ✓ AGRIS. *ČR přešla na nový informační systém TRACES* [online]. [cit. 2019-12-16]. Dostupné z: http://www.agris.cz/zemedelstvi?id_a=134882
- ✓ FILIPČÍK, Radek. *Welfare zvířat* [online]. [cit. 2019-07-10]. Dostupné z: <http://www.chovzvirat.cz/clanek/675-welfare-zvirat/>

- ✓ STÁTNÍ VETERINÁRNÍ SPRÁVA. *Kontrola biologické bezpečnosti* [online]. [cit. 2019-10-05]. Dostupné z: <https://www.svscr.cz/zdravi-zvirat/dozorova-cinnost-informace-pro-chovatele/kontrola-biologicke-bezpecnosti/>
- ✓ STÁTNÍ VETERINÁRNÍ SPRÁVA. *Léčiva a odborné veterinární úkony* [online]. [cit. 2019-10-05]. Dostupné z: <https://www.svscr.cz/zdravi-zvirat/dozorova-cinnost-informace-pro-chovatele/leciva-a-odborne-ukony/>
- ✓ STÁTNÍ VETERINÁRNÍ SPRÁVA. *Veřejná vystoupení a svody zvířat* [online]. [cit. 2019-10-07]. Dostupné z: <https://www.svscr.cz/zdravi-zvirat/verejna-vystoupeni-a-svody-zvirat/>
- ✓ STÁTNÍ VETERINÁRNÍ SPRÁVA. *Antiparazitární ošetření volně žijící zvěře* [online]. [cit. 2019-10-07]. Dostupné z: <https://www.svscr.cz/zdravi-zvirat/antiparazitarni-osetreni-volne-zijici-zvere/>
- ✓ *AMP na Filipínách: ohniska potvrzena poblíž Manily* [online]. [cit. 2019-10-14]. Dostupné z: <http://www.africkymorprasat.cz/aktuality/amp-na-filipinach-ohniska-potvrzena-pobliz-manily>
- ✓ *V Německu cvičí psy na vyhledávání uhynulých divočáků* [online]. [cit. 2019-10-14]. Dostupné z: <http://www.africkymorprasat.cz/aktuality/v-nemecku-cvici-psy-na-vyhledavani-uhynulych-divocaku>
- ✓ *Produkce a spotřeba masa se musí snížit na polovinu, vyzývá Greenpeace. Jen tak se podaří splnit závazky z Paříže* [online]. [cit. 2019-10-15]. Dostupné z: <https://ekolist.cz/cz/zelena-domacnost/zpravy-zd/produkce-a-spotreba-masa-se-musi-snizit-na-polovinu-vyzyva-greenpeace-jen-tak-se-podari-splnit-zavazky-z-parize>
- ✓ FREIDINGER, Jan. *Naši zem ničí nejen změna klimatu, ale i my sami. Je třeba začít okamžitě jednat* [online]. [cit. 2019-10-15]. Dostupné z: <https://www.greenpeace.org/czech/clanek/4019/nasi-zem-nici-nejen-zmena-klimatu-ale-i-my-sami-je-treba-zacit-okamzite-jednat/>
- ✓ FLEISCHHANS, Richard a Jan FREIDINGER. *Co je uhlíková stopa potravin?* [online]. [cit. 2019-10-15]. Dostupné z: <https://www.greenpeace.org/czech/clanek/4490/co-je-uhlikova-stop-potravin/>

- ✓ FLEISCHHANS, Richard a Jan FREIDINGER. *Co je uhlíková stopa potravin?* [online]. [cit. 2019-10-15]. Dostupné z: <https://www.greenpeace.org/czech/clanek/4490/co-je-uhlikova-stopa-potravin/>
- ✓ Ministerstvo životního prostředí. *Rámcová úmluva OSN o změně klimatu* [online]. [cit. 2019-11-08]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/ramcova_umluva_osn_zmena_klimatu
- ✓ Ministerstvo životního prostředí. *Kjótský protokol k Rámcové úmluvě OSN o změně klimatu* [online]. [cit. 2019-11-08]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/kjotsky_protokol
- ✓ Evropská komise. *Historický přehled klimatických jednání* [online]. [cit. 2019-11-08]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/czechrepublic/news/focus/ochrana_klimatu_cop21/historicky_prehled_jednani_o_klimatu_cs
- ✓ Paris Agreement [online]. [cit. 2019-09-16]. Dostupné z https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=Thttps://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/REATY&mtdsg_no=XXVII-7-d&chapter=27&clang=en
- ✓ Evropská komise. *Historický přehled klimatických jednání* [online]. [cit. 2019-11-08]. Dostupné: https://ec.europa.eu/czechrepublic/news/focus/ochrana_klimatu_cop21/historicky_prehled_jednani_o_klimatu_cs
- ✓ MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. *Státní dozor* [online]. [cit. 2019-09-25]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/ekologicke-zemedelstvi/ekologicke-zemedelstvi/statni-dozor/>
- ✓ Vedlejší živočišné produkty [online]. [cit. 2019-09-25]. Dostupné z: <https://cit.vfu.cz/ivbp/prohlidka-jatecnich-zvirat-a-masal/vedlejsi-zivocisne-produkty>
- ✓ Evropská dohoda o ochraně zvířat chovaných pro hospodářské účely [online]. [cit. 2020-04-05]. Dostupné z : http://eagri.cz/public/web/file/1434/HZ_087_1_.pdf
- ✓ Evropská dohoda o ochraně zvířat při mezinárodní přepravě. [online]. [cit. 2020-04-05] Dostupné z : http://eagri.cz/public/web/file/1821/Tr_193_1_.pdf

- ✓ Evropská dohoda o ochraně jatečných zvířat. [online]. [cit. 2020-04-05] Dostupné z : http://eagri.cz/public/web/file/1785/Por_102_1_1_.pdf

3. Seznam použitých právních předpisů

- ✓ Zákon č. 1/1993 Sb. Ústava České republiky
- ✓ Zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a změně některých souvisejících zákonů
- ✓ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- ✓ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- ✓ Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů
- ✓ Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů
- ✓ Zákon č. 252/1997 Sb., o zemědělství, ve znění pozdějších předpisů
- ✓ Zákon č. 381/1991 Sb., o Komoře veterinárních lékařů ČR, ve znění pozdějších předpisů
- ✓ Zákon č. 154/2000 Sb., o šlechtění, plemenitbě a evidenci hospodářských zvířat a o změně některých souvisejících zákonů
- ✓ Zákon ČNR č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů
- ✓ Vyhláška č. 202/2004Sb. o opatřeních pro předcházení a zdolávání afrického moru prasat

4. Seznam použité judikatury

- ✓ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 4. 2014, č.j. 8 As 43/2013-54
- ✓ Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 27. 7. 2010, č.j. 51 Ca 7/2009-34
- ✓ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25.10. 2007, č.j. 28 Cdo 1077/2007
- ✓ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23.10.2018, č.j. 7 Tdo 601/2018
- ✓ Rozsudek Soudního dvora Evropské Unie (čtvrtého senátu) ze dne 3.12.2015, č.j. C-301/14

Právní úprava veterinární práce

Abstrakt

Daná diplomová práce se zabývá právní úpravou veterinární péče. V rámci toho jsem se snažila poskytnout přehledný a komplexní přehled všech institutů a náležitostí, které se jej týkají. Mnoho nezasvěcených lidí by mylně předpokládalo, že se bude jednat o pojednávání o zdravotní péči zvířat. Ač je to také nedílnou součástí toho tématu, ovšem po stránce právní zde tolik matérie nenalezneme, skrývá pojem veterinární péče mnohem více.

V rámci 5 kapitol se seznámíme nejen s historickými kontexty vývoje, ale také s mezinárodními úmluvami či organizacemi. Porovnány jsou také právní normy naše se slovenskými. Nedílnou součástí je stručný přehled pramenů práva EU, jak primárních tak sekundárních, i jejich historický vývoj. Welfare, aneb zajištění pohody zvířat, je pojmem poněkud novým, ovšem o to podstatnějším. Díky němu se začalo dbát na zdraví zvířat jak po fyzické, tak psychické stránce. Bylo tudíž samozřejmé se i tomuto tématu krátce věnovat, zejména jeho vývoji a uplatňování. S ním spojený pojem zvířete také není opomenut, zejména to, jak se u nás v posledních letech změnil pohled na zvíře novelizací Občanského zákoníku. Jelikož téma diplomové práce se má týkat zejména právní úpravy, nemohla jsem opomenout výčet zákonů, jež se veterinární péče dotýkají. Dohled pak nad dodržováním povinností a práv, které právní normy obsahují, vykonává několik státních orgánů, které se podílejí i na jejich vývoji. I těm je tedy věnována pozornost. Konečně bližší specifikace jednotlivých součástí pojmu veterinární péče uzavírá celou diplomovou práci. V poslední kapitole nalezneme například co si představit pod pojmem asanace, jaký vliv na životní prostředí má chov hospodářských

zvířat či produkce živočišných produktů a mnoho dalšího. Nejen ty totiž patří do veterinární péče.

Primárním cílem bylo pokusit se obsáhnout pojem veterinární péče obecně, ale také díky tomu zhodnotit přístupnost a charakter právní úpravy. Jak moc je ucelená a zda se zabývá všemi záležitostmi, kterým by měla být věnována pozornost. Dospět k danému výsledku jsem se snažila pomocí analýzy právních předpisů, ale i odborných publikací.

Klíčová slova: **náležitosti veterinární péče**
welfare zvířat
africký mor prasat

Legislation of veterinary work

Abstract

My diploma thesis deals with the legislation of veterinary care. In doing so, I tried to provide a clear and comprehensive overview of all the institutes and essentials that relate to it. Many uninformed people could mistakenly assume that this topic covers solely animal healthcare. Although it is also an integral part of the topic we do not find so much material here; the concept of veterinary work goes beyond that.

Within 5 chapters we will learn not only historical contexts of development, but also international conventions or organizations. We will compare the Czech Leagl norms against the Slovak ones. An integral part of the thesis is a brief overview of sources of EU law, both primary and secondary, as well as their historical development. „Welfare“, or ensuring animal welfare, is a rather new concept, but a highly important one. Thanks to animal welfare, we have begun to pay attention to animal health both physically and mentally. It was therefore obvious that this topic was briefly addressed, especially its development and implementation. The concept of „an animal“ related to this topic has not been not neglected, especially in how the view of the animal has changed in recent years by amending the Civil Code. Since the topic of the diploma thesis is to concern mainly legal regulations, I could not forget the list of laws that concern veterinary care. The supervision of compliance with the obligations and rights contained in the legal norms is exercised by several state bodies, which are also involved in their development. Therefore, attention is also paid to these. Finally, the detailed specification of the individual components of the concept of veterinary care concludes the whole thesis. In the last chapter we find for example what to imagine under the term sanitation, what impact on the environment does livestock breeding or the production of animal products have, and much more. Not only these belong to veterinary care.

The primary objective was to try to cover the concept of veterinary care in general, but also to assess the accessibility and character of the legislation – how comprehensive it is and whether it deals with all matters that should be addressed. I

tried to reach the result by analyzing legal regulations as well as professional publications.

Key words: **requirements of veterinary care**
animal welfare
African swine fever